

Vilemína a Amálie Nerudovy

Radek Hasalík

Vilemína Nerudová hrála na housle zprvu potají.¹ Když její otec Josef Neruda poznal, že to s houslemi umí lépe než její bratr Viktor, svolil, aby se nástroji věnovala naplno. Bylo jí pět let. Jejím prvním učitelem byl von Infeld z Brna, což dokládá *Allgemeine Wiener Musik-Zeitung* z 12. 9. 1844 v recenzi na brněnské vystoupení ze 7. 9. 1844,² dále příspěvek Wilhelmine Neruda od F. V. Donneha otištěný v brněnském časopise *Moravia* 17. 5. 1845 a o měsíc později ve vídeňském listu *Der Wanderer* 17. 6. 1845,³ a také recenze B. R. Leitnera v *Moravii*, otištěná 4. 3. 1847.⁴ O brněnském vystoupení šestileté houslistky Nerudové, jež vzbudilo pozornost, psal také *Berliner Musikalische Zeitung* 12. 10. 1844.⁵

Na prvenství von Infelda mezi učiteli Vilemíny Nerudové upozornil Vojtěch Kyas (*Opus musicum* 1993, s. 241).⁶ Vojtěch Kyas vycházel z rukopisného soupisu brněnských hudebních akcí od Hanse Welzla a považoval von Infelda za Barocha von Infeld. Vladimír Helfert v publikaci o Leoši Janáčkově (Helfert, Leoš Janáček, Brno 1939, s. 54)⁷ napsal, že Baroch von Infeld učil na housle Leoše Janáčka v době, kdy byl Janáček fundatistou starobrněnského kláštera. V brněnských matrikách ani ve sčítacích operátech však žádný Baroch von Infeld není. Tato postava vznikla smíšením několika reálných osob, totiž Vinzenze Innfelda, Josefa Barocha a jeho bratra Antona Barocha. Všichni byli houslisty a všichni se zcela jistě znali s Vilemínou Nerudovou i s jejím otcem. Všichni tři mají heslo v Internetové encyklopedii dějin Brna. Vinzenz Innfeld z nich měl k Vilemíně Nerudové nejbliž.

---

¹ Eugen Alois Wiener, Die Künstler-Familie Neruda. Breslauer Beobachter 13, č. 153, 25. September 1847, s. 611.

J. E. Woolacott, Interviews with Eminent Musiciens. No. 1 – Sir Charles Hallé and Lady Hallé. The Strand Musical Magazine, ed. by E. Hatzfeld, vol. 1, London, January to June 1895, s. 13–14.

² Allgemeine Wiener Musik-Zeitung 4, č. 110, 12. September 1844, s. 438.

³ F. V. Donneh, Wilhelmine Neruda. Moravia 8, č. 59, (Brünn) 17. Mai 1845, s. 235.

F. V. Donneh, Wilhelmine Neruda. Der Wanderer 32, č. 144, Wien 17. Juni 1845, s. 576.

⁴ B. R. Leitner, Berichte aus der Heimat. Brünn. Moravia 10, č. 27, Brünn 4. März 1847, s. 107.

⁵ Berliner musikalische Zeitung, red. Carl Gaillard, 12. October 1844, Nr. 38.

⁶ Vojtěch Kyas, K hudební historii Brna v 19. století. Slavná hudební rodina Nerudů. Brno, Opus musicum 1993, s. 229–241.

⁷ Vladimír Helfert, Leoš Janáček: obraz životního a uměleckého boje. I. V poutech tradice. Brno 1939, s. 54.

V úmrtní matrice na Starém Brně u Nanebevzetí Panny Marie⁸ stojí, že 22. 11. 1866 zemřel Vincenz Ritter von Imfeld, Musiklehrer, ve věku 61 let. V brněnské *Beilage zu Neuigkeiten* Nr. 319 z 25. 11. 1866 a v *Beilage zu Nr. 275 des „Mährischen Correspondenten“* je otištěno parte Vincenze Rittera von Innfeld, jenž zemřel 22. 11. 1866.⁹ Parte nechal v přílohách obou novin otisknout Vincenzův bratr Ignaz Ritter von Innfeld, c.k. archivář z Oedenburgu, tj. Šoproně v dnešním Maďarsku. Záznam v rodné matrice se podařilo najít podle zkomoleného názvu Innfeldova rodiště ve Sčítacích operátech 1857, kde je zároveň uvedeno tehdejší bydliště učitele hudby Vinzenze Infelda, Sattlergasse čp. 438.¹⁰ Rodná matrika uvádí, že Vincenz Innfeld se narodil 21. 11. 1805 v obci Vodná ve farnosti Kamenice nad Lipou.¹¹

Repertoár Vilemíny Nerudové v polovině čtyřicátých let, kdy byla Innfeldovou žákyní, tvořily skladby od Bériota, Artôta, Maysedera, Lafonta, Panofky a dalších.¹²

Brněnský recenzent Hilarius zhodnotil hru Vilemíny Nerudové ve vídeňském časopise *Der Humorist* z 18. 4. 1845.¹³ Na vystoupení „Geschwisterpaares Mina und Amalie Neruda“ zazněly Maysederovy Variace pro klavír a housle. Recenzent u houslistky ocenil „elegantní vedení smyčce“ („elegante Bogenführung“), „plný, zaoblený tón“ („voller, abgerundeter Ton“) a „neuvěřitelnou lehkost“ („unglaublichen Leichtigkeit“), s jakou zdolala všechny obtíže svého hudebního nástroje.

Autor příspěvku Wilhelmine Neruda v časopise *Moravia* 7. 1. 1847 napsal, že štědrost jedné vznešené ženy z Brna, jež poznala nadání dítěte, umožnila Vilemíně Nerudové vzdělání ve Vídni („diese kleine Virtuosin, welche durch die Hochherzigkeit einer hochgestellten Frau in Brünn, die den Genius des Kindes erkannt hatte, zur Ausbildung nach Wien kommen

---

⁸ Záznam o úmrtí Vinzenze Rittera von Imfeld. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1866–1880, číslo knihy 17201, Brno–Staré Brno u Nanebevzetí Panny Marie, římskokatolická církev, fol. 24.

⁹ Vincenz Ritter von Innfeld (parte). *Beilage zu Neuigkeiten* Nr. 319, Brünn 25. November 1866.

Vincenz Ritter von Innfeld (parte). *Beilage zu Nr. 275 des „Mährischen Correspondenten“*, Brünn 25. November 1866.

¹⁰ Vincenz Infeld, Sattlergasse čp. 438. Digitální archiv Brno. Sčítací operáty a jmenné rejstříky 1857, s. 9, rejstřík, s. 1.

¹¹ Záznam o narození Vinzenze Infelda. Státní oblastní archiv v Třeboni, rodná matrika 1793–1823, inv. č. 2487, fara Kamenice nad Lipou, obec Vodná, římskokatolická církev, fol. 13.

¹² F. V. Donneh, Wilhelmine Neruda. *Moravia* 8, č. 59, Brünn 17. Mai 1845, s. 235.

¹³ Hilarius, Brünn. *Der Humorist* 9, č. 93, (Wien) 18. April 1845, cit. s. 371.

konnte“).¹⁴ Recenzent podepsaný L. (pravděpodobně B. R. Leitner) v příspěvku o koncertu Vilemíny, Amálie a Viktora Nerudových 9. 6. 1850 uvedl, že rodiče, povzbuzeni uměním milovnou dámou z Brna, odešli do Vídně, aby se mimořádně nadané Vilemíně dostalo úplného vzdělání, které jí v Brně nikdo nemohl poskytnout. („Durch eine kunstsinnige Dame Brünns aufgemuntert, wandten sie die Eltern nach Wien, um dem wahrhaft ausserordentlichen Musik-Talente der kleinen Wilhelmine, das in Brünn keinen Lenker mehr für seine Flügel fand, die vollendete Ausbildung zu geben.“)¹⁵

Žákyně profesora Jansy Vilemína Nerudová hrála 10. 5. 1846 Bériotovy Variace pro housle za klavírního doprovodu své sestry Amálie na hudebním matinée v salonu Streicher, tj. salonu vídeňského výrobce klavírů Johanna Baptisty Streichera. Na tomto koncertu účinkovala také švédská pěvkyně Jenny Lind.¹⁶

Na konci roku 1846 psaly o Vilemíně Nerudové jako žákyni Leopolda Jansy působícího ve Vídni listy *Wiener allgemeine Musik-Zeitung*, *Der Humorist*, *Der Wanderer*, *Wiener Zeitschrift für Kunst, Literatur, Theater und Mode*, *Wiener Zeitung* a *Wiener Zuschauer*. *Zeitschrift für Gebildete* v recenzích vídeňského vystoupení z 27. 12. 1846,¹⁷ kde Vilemína hrála na housle koncert od Bériota a Elegii od Ernsta, Amálie hrála na klavír Praeludium a Fugu od J. S. Bacha a skladbu „La gazelle“ od Th. Kullaka. Obě sestry zahrály spolu část Variací od Jansy. Recenzenti vyzdvihli vyzrálou hru Vilemíny Nerudové, jejíž talent srovnávali s Vieuxtempsem, a dokonce ocenili poetický rozměr její hudební

---

¹⁴ Wilhelmine Neruda. *Moravia* 10, č. 3, Brünn, 7. Jänner 1847, cit. s. 10.

¹⁵ L., Concert der Geschwister Neruda. *Brünner Zeitung*, č. 133, 13. Juni 1850, cit. s. 722.

¹⁶ Philokales, Konzert-Salon. Matinée musicale im Salon Streicher am 10. Mai. *Wiener allgemeine Musik-Zeitung* 6, č. 57, 12. Mai 1846, s. 227.

Karl Hein, Briefe aus Wien. *Moravia* 9, č. 61, Brünn 21. Mai 1846, s. 243–244.

¹⁷ Const. Scharf., Sonntag den 27. d. M. Konzert der Wilhelmine Neruda im Vereinssaale. *Wiener allgemeine Musik-Zeitung* 6, č. 157, 31. Dezember 1846, s. 641–642.

H-r., Wilhelmine Neruda. *Der Humorist* 10, č. 311, (Wien) 29. Dezember 1846, s. 1255.

F. M. Luib, Concert der Wilhelmine Neruda. *Der Wanderer* 33, č. 311, Wien 29. December 1846, s. 1239–1240.

Konzert der siebenjährigen Wilhelmine Neruda. *Wiener-Zeitschrift für Kunst, Literatur, Theater und Mode*, č. 261, 31. Dezember 1846, s. 1044.

F. E. Dr., Concerte. *Wiener Zeitung*, č. 12, 12. Januar 1847, s. 98.

W., Wiener Konzerte. (Wilhelmine Neruda, Violinspielerin, am 27. d. M. im Musikvereinssaale.) *Wiener Zuschauer*. *Zeitschrift für Gebildete*, č. 207, 30. Dezember 1846, s. 1655.

interpretace. 14. a 24. ledna 1847 proběhly další dva vídeňské koncerty Vilemíny a Amálie Nerudových, o nichž 16. a 29. ledna 1847 informoval *Wiener Zuschauer. Zeitschrift für Gebildete*, 19. a 26. ledna 1847 *Wiener allgemeine Musik-Zeitung*, 26. 1. 1847 *Der Humorist* a 11. 2. 1847 *Wiener Zeitung*.¹⁸ Na třetím vídeňském koncertu Vilemíny Nerudové 24. 1. 1847 zazpívala dvě písně švédská pěvkyně Jenny Lind.¹⁹ 18. 1. 1847 podal recenzent podepsaný C. E. B. čtenářům *Wiener Zeitschrift für Kunst, Literatur, Theater und Mode* následující hodnocení houslové hry Vilemíny Nerudové na jejím druhém vídeňském koncertu 14. 1. 1847: „Posluchače nejvíce překvapí, že v nejtěžších pasážích a v nejrychlejším tempu umí zachovat, dalo by se říci, stoický klid, kterého se jinak dá dosáhnout až v pokročilém věku po letech studia. S tak vycvičeným smyslem pro takt, s tak přesnými, navlas stejnými hmaty, s tímto jejím hudebním instinktem dát každé notě plné opodstatnění, jsme se dosud u žádného dítěte v takové podobě nesetkali. Její tón je plný, pronikavý a rázný, vedení smyčce příkladné a výkon tak duchaplně umělecký, že člověk téměř uvěří, že podlehl klamu, když na nejobtížnějším ze všech nástrojů v podání této liliputské postavičky slyší s takovou silou a dokonalostí koncertní kusy, jež by sloužily ke cti těm nejosvědčenějším virtuosům.“ („Am meisten wird der Zuhörer dadurch überrascht, dass sie in den schwierigsten Stellen und im rapidesten Tempo, eine, man möchte sagen stoische Ruhe zu bewahren weisz, welche sonst nur im reiseren Alter nach vorhergegangenen jahrelangen Studien erzielt werden kann. Dieser ausgebildete Taktsinn, dieses genaue, haarscharfe Einfallen, dieser seine, musikalische Instinkt, jeder Note ihr volles Recht widerfahren zu lassen, sind uns bei einem Kinde in so seltenem Vereine noch niemals vorgekommen. Ihr Ton ist rund, durchgreifend und markig, ihre Bogeführung musterhaft und ihr Vortrag so geistreicher Art, dass man beinahe einer Sinnentäuschung verfallen zu sein glaubt, wenn man von diesem liliputischen Figürchen

---

¹⁸ W., Konzerte in Wien. (Wilhelmine Neruda, Violinspielerin, am 14. d. M. im Musikvereinsaal.) Wiener Zuschauer. Zeitschrift für Gebildete, č. 10, 16. Jänner 1847, s. 80.

Wiener allgemeine Musik-Zeitung 7, č. 8, 19. Jänner 1847, s. 34.

Wiener allgemeine Musik-Zeitung 7, č. 11, 26. Jänner 1847, s. 45.

H-r., Wilhelmine Neruda. Der Humorist 11, č. 22, (Wien) 26. Jänner 1847, s. 86.

Konzerte in Wien. (Wilhelmine Neruda, am 24. Jänner, im Musikvereinsaae.) Wiener Zuschauer. Zeitschrift für Gebildete, č. 17, 29. Jänner 1847, s. 136.

F. E. Dr., Kunst-Nachrichten. Concerte. Wiener Zeitung, č. 42, 11. Februar 1847, s. 344–345.

¹⁹ Tagszeitung. Moravia 10, č. 12, Brünn 28. Jänner 1847, s. 48.

Konzertstücke mit einer Kraft und Vollendung auf dem schwierigsten aller Instrumente ausführen hört, welche der bewährtesten Virtuosen zur Ehre gereichen würde.“²⁰

Na hudebně-recitační akademii pořádané Moritzem Gottliebem Saphirem 31. 1. 1847 vystoupila mimo jiné Vilemína Nerudová za klavírního doprovodu své sestry Amálie. Bériotův koncert Air varié č. 6 zahráný na vysoké úrovni („Mignonsformate“) vyvolal velký potlesk. Na Saphirově akademii vystupovala také Jenny Lind.²¹ Saphirův dobročinný koncert, na němž vystoupila Vilemína Nerudová před honorací uměleckého světa („im Kreise der ausgezeichnetsten Notabilitäten der Kunstwelt“), zmínil 20. 2. 1847 autor podepsaný L. v časopise *Moravia*.²² O Saphirově hudebně recitační akademii informoval 3. 2. 1847 vídeňský časopis *Der Humorist*, jehož byl M. G. Saphir majitelem a redaktorem, a téhož dne také vídeňský časopis *Wiener Zuschauer. Zeitschrift für Gebildete*.²³

28. 2. 1847 se konal koncert Amálie a Vilemíny Nerudových v brněnské Redutě. Hudební kritik B. R. Leitner v recenzi v brněnském časopise *Moravia* 4. 3. 1847 uvedl, že Vilemína Nerudová je nyní žákyní profesora Jansy, nesmí se však zapomenout, že za výtečné základy solidní přípravy vděčí řádnému učiteli hudby Ritteru von Infeld, jenž jejímu vzdělání věnoval svědomitou pozornost („vergessen darf man jedoch nicht, dass sie die sichtbar treffliche Grundlage dem gediegenen Unterrichte des hierortigen braven Musiklehrers Hrn. Ritters von Infeld zu verdanken hat, der ihrer ersten Ausbildung sorgfältige Aufmerksamkeit widmete“).²⁴ Pravděpodobně též recenzent Leitner (podepsaný L.) informoval také o druhém koncertu sester Nerudových v Brně 5. 3. 1847. Vilemína hrála Andante a Rondo russo od Bériota, Variace od Maysedera, op. 54, a nakonec Jansovu Fantasií pro klavír a housle. Amálie zahrála Rondo capriccioso od Mendelssohna.²⁵

---

²⁰ C. E. B., Feuilleton. Wien. Konzert der Wilhelmine Neruda. Wiener Zeitschrift für Kunst, Literatur, Theater und Mode 32, č. 13, 18. Jänner 1847, s. 51–52, cit. s. 51.

²¹ Dr. Maleno, K. K. priv. Theater an der Wien. Wiener allgemeine Musik-Zeitung 7, č. 14 a 15, 2. und 4. Februar 1847, s. 60–61.

²² L., Die kleine Virtuosa Neruda. *Moravia* 10, č. 22, Brünn 20. Februar 1847, cit. s. 87.

²³ Wien. Saphirs musikalisch-deklamatorische Akademie und humoristische Vorlesung. *Der Humorist* 11, č. 29, (Wien) 3. Februar 1847, s. 114.

E., M. G. Saphir's Akademie und humoristische Vorlesung. *Wiener Zuschauer. Zeitschrift für Gebildete*, č. 20, 3. Februar 1847, s. 158–159.

²⁴ B. R. Leitner, Berichte aus der Heimat. Brünn. *Moravia* 10, č. 27, Brünn 4. März 1847, cit. s. 107.

²⁵ L., Am 5. März Abends. *Moravia* 10, č. 29, Brünn 9. März 1847, s. 115.

Zatímco byla Vilemína Nerudová ve Vídni žákyní Leopolda Jansy, Amálie Nerudová se stala žákyní vídeňského pianisty Josepha Fischhofa.²⁶ Jako spolu účinkovaly Amálie a Vilemína Nerudová, sešli se na jednom podiu také jejich vídeňští učitelé, Leopold Jansa a Joseph Fischhof. Na čtvrtém quartetsoirée profesora Jansy 4. 1. 1846 spolu hráli Sonátu h moll pro klavír a housle od J. S. Bacha.²⁷

Recenzent v brněnském časopise *Moravia* z 30. 3. 1847 takřka filosoficky zhodnotil vyzrálost hudebního projevu Vilemíny Nerudové při koncertu 25. 3. 1847 v Opavě a předpověděl jí zářnou budoucnost.²⁸

11. a 14. března 1847 proběhly dva koncerty Vilemíny a Amálie Nerudových v Olomouci. Zazněly Andante a Rondo Russe pro housle od Bériota; Duo concertant pro klavír a housle od Jansy; Potpourri pro housle od Jansy; Fantasie pro klavír a housle od Jansy; Variace pro housle, op. 54, od Maysedera; Rondo capriccioso od Mendelssohna; „Flieg´ Vöglein“, etuda pro klavír od Henselta; a L´hironnelle od Prudenta.²⁹

19. a 22. dubna a 7. května 1847 hrály Amálie a Vilemína tři koncerty v berlínském salonu hudebního vydavatele Gustava Bocka. Příspěvek z *Allgemeine Preussische Zeitung* 13. 4. 1847,³⁰ v níž byl jako učitel Vilemíny uveden Jansa, otiskly o týden později také *Wiener Zeitung*.³¹ Recenze na berlínské koncerty sester Nerudových se záhy objevily v *Neue Musikalische Zeitung für Berlin* (vydáváných Gustavem Bockem) z 21. a 27. dubna a 12. května 1847.³² A. Riccius recenzoval 28. 5. 1847 v *Neue Zeitschrift für Musik* dvě vystoupení sourozenců Nerudových v Lipsku a vyzdvihl zvláště výkon Vilemíny Nerudové.³³

---

²⁶ Philokales, Konzert-Salon. Matinée musicale im Salon Streicher am 10. Mai. Wiener allgemeine Musik-Zeitung 6, č. 57, 12. Mai 1846, s. 227.

Konzertbericht. Wilhelmine Neruda. Die Gegenwart. Politisch-literarisches Tagsblatt 3, č. 13, Wien 16. Jänner 1847, s. 60.

²⁷ Philokales, Vierte Quartetsoirée des Hrn. Prof. Jansa am 4. Jänner 1846. Wiener allgemeine Musik-Zeitung 6, č. 3 a 4, 6. und 8. Jänner 1846, s. 12–13.

²⁸ Berichte aus der Heimat. Troppau. Moravia 10, č. 38, Brünn 30. März 1847, s. 151–152.

²⁹ z., Aus Olmütz. Wiener allgemeine Musik-Zeitung 7, č. 40 a 41, 3. und 6. April 1847, s. 166–167.

A., Berichte aus der Heimat. Olmütz. Konzertbericht. Moravia 10, č. 48, Brünn 22. April 1847, s. 190–191.

³⁰ Allgemeine Preussische Zeitung, č. 102, Berlin 13. April 1847, s. 464.

³¹ Wiener Zeitung, č. 109, 20. April 1847, s. 878.

³² Neue Musikalische Zeitung für Berlin 1, hrsg. Gustav Bock, č. 16. 21. April 1847, s. 142.

Neue Musikalische Zeitung für Berlin 1, hrsg. Gustav Bock, č. 17, 27. April 1847, s. 149–150.

Neue Musikalische Zeitung für Berlin 1, hrsg. Gustav Bock, č. 19, 12. Mai 1847, s. 164–165.

4. 8. 1847 účinkovaly Amálie a Vilemína Nerudovy spolu s bratrem Viktorem jako violoncellistou v divadle v Badenu (u Vídně).³⁴ 25. 9. 1847 vyšel v *Breslauer Beobachter* příspěvek Eugena Aloise Wienera Die Künstler-Familie Neruda.³⁵ Autor viděl Vilemínu Nerudovou nejen na podiu, ale navštívil Nerudovy také privátně. Josef Neruda Eugenu Wienerovi sdělil, že Vilemínu učí Mistr Jansa, aniž by slovem připomněl Innfelda, jenž Vilemínu učil houslím v letech 1844 a 1845, tedy před pouhými dvěma roky. Josef Neruda zároveň sdělil, že on byl jediný, kdo učil Amálii klavíru. Na Wienera učinila dojem zpráva, že Vilemína, ač sama ještě dítě, učí hrát na housle mladší sestru Marii. Oběma dcerám přitom otec ubral dva roky, takže podle sdělení Josefa Nerudy měla Vilemína v září 1847 sedm let a Marie pět let. Wiener si byl vědom, že nikdo neuvěří, jakým talentem Vilemína Nerudová disponuje, dokud ji neuvidí hrát. Poté, co Eugen Alois Wiener viděl Vilemínu Nerudovou čtyřikrát v Berlíně a třikrát ve Wroclawi, napsal v další recenzi z 30. 9. 1847: „Gäbe es unter uns Herzen von Stein, – sie müssten durch den Zauberstab einer Wilhelmine Neruda erweichen! Wilhelmine vergleiche ich mit einer Somnambüle, welche in den magnetischen Momenten Blicke in eine für uns abstrakte Welt zu machen vermag. Wer das Kind ausserhalb des Kunstgebietes betrachtet und forschend beobachtet, ahnt nicht der riesigen Grad derjenigen Genialität, welche sich geltend macht, sobald der Bogen über die Seiten streift. Wenn ich vor dem mystischen Wesen während künstlerischer Offenbarung stehe, so möchte ich fast an eine feenhafte Verwandlung glauben, während es mir andererseits fast schwer wird, das kleine, drollige, gespielige Kind mit der immensen Virtuosin zu identifizieren!“ („I kdybychom měli srdce z kamene, – muselo by kouzelným proutkem Vilemíny Nerudové zjihnout. Vilemína je jako náměsíčná, která nás v magnetickém okamžiku přenese do abstraktního světa. Ten, kdo to dítě bedlivě pozoroval a nemá co činit s oblastí umění, netuší, jak vysoký je stupeň její geniality, jež vyjde najevo, jakmile se smyčec dotkne strun. Když během uměleckého zjevení stojím před mystickou bytostí, málem bych uvěřil na kouzelnou proměnu, oproti tomu je mi zatěžko to malé, veselé, hravé dítě ztotožnit s velikým

---

³³ A. Riccius, Concert der Geschwister Neruda. Neue Zeitschrift für Musik, Band 26, č. 43, Leipzig 28. Mai 1847, s. 183.

³⁴ Dr. Maleno, Konzert der Geschwister Neruda im Theater in Baden. Mittwoch am 4. August 1847. Wiener allgemeine Musik-Zeitung 7, č. 94, 7. August 1847, s. 377-378.

³⁵ Eugen Alois Wiener, Die Künstler-Familie Neruda. Breslauer Beobachter 13, č. 153, 25. September 1847, s. 611.

virtuosem!“)³⁶ Vilemína, Marie a Viktor Nerudovi vystoupili ve Wroclawi naposledy 12. 10. 1847 a odehráli tam nejméně osm koncertů.³⁷

Vystoupení sourozenců Nerudových viděl také Josef Kajetán Tyl, nejprve v roce 1844 v Brně a podruhé v roce 1847 na koncertě v Praze, kde kromě Vilemíny a Amálie hrál již také jejich bratr Viktor (nar. 1836). Tyl napsal dvoudílný příspěvek Rodina Nerudowa, otištěný v *Květech* v listopadu 1847.³⁸ Zaujala jej především Vilemína, v Brně určitou zarputilostí a při pražském vystoupení houslovým mistrovstvím. Při brněnském představení Tylovi přišlo, že otec Neruda Vilemínu neúměrně zatěžuje, ale v Praze o tři roky později uznal její mimořádné nadání a předpověděl jí světový úspěch. Dlužno dodat, že Tylovo přání, aby Vilemína nezapomněla na svou mateřštinu, zůstalo nevyslyšeno. Nerudovi, ačkoliv českého původu, doma mluvili německy, také rodinná korespondence, pokud se zachovala, byla vedena v němčině.

Recenze na první pražské vystoupení Vilemíny, Amálie a Viktora Nerudových 29. 10. 1847 vyšla v pražském listu *Ost und West*.³⁹ Vilemína Nerudová hrála Bériotův koncert č. 1, Jansovu skladbu Potpourri a Vieuxtempsovy Les Arpèges. Amálie Nerudová provázela na klavír Vilemínu a samostatně hrála Fantasií od Charlese Vosse. Recenzent Obolus zmínil ve *Wiener allgemeine Musik-Zeitung* také místo konání prvního pražského koncertu sourozenců Nerudových 29. 10. 1847, Platýz.⁴⁰ Sourozenci Nerudovi vystoupili v Praze znovu 1. a 2. listopadu 1847. Na programu druhého pražského koncertu 1. 11. 1847, tentokrát ve stavovském divadle, bylo Andante a Rondo Bériotova koncertu pro housle v podání Vilemíny Nerudové, Rondo capriccioso pro klavír od Mendelssohna-Bartholdyho v podání Amálie Nerudové, Duo concertant od Jansy v podání Amálie a Vilemíny Nerudových, Variace od Viktora Nerudy a skladba Les Arpèges pro housle, violoncello a klavír od Vieuxtempse v

³⁶ Eugen Alois Wiener, Das dritte Theater-Konzert der Geschwister Neruda. Breslauer Beobachter 13, č. 156, 30. September 1847, cit. s. 623.

³⁷ Theater-Repertoire. Siebentes Konzert der Geschwister Neruda. Breslauer Beobachter 13, č. 159, 5. October 1847, s. 636.

Theater-Repertoire. Letztes Konzert der Geschwister Neruda. Breslauer Beobachter 13, č. 163, 12. October 1847, s. 652.

³⁸ J. K. Tyl, Rodina Nerudowa. *Květy* 14, č. 131, (Praha) 2. 11. 1847, s. 521–522; č. 132, (Praha) 4. 11. 1847, s. 525–526.

³⁹ R.G., Konzert der Geschwister Neruda. *Ost und West* 11, č. 131, Prag 2. November 1847, s. 523–524.

⁴⁰ Obolus, Konzert der Geschwister Wilhelmine, Amalie und Viktor Neruda, den 29. Oktober im Platteis-saale. *Wiener allgemeine Musik-Zeitung* 7, č. 144, 2. Dezember 1847, s. 579.

podání Vilemíny, Viktora a Amálie Nerudových.⁴¹ Na programu třetího pražského koncertu 2. 11. 1847, opět ve stavovském divadle, bylo Reissigerovo Trio⁴² (Amálie, klavír; Vilemína, housle; Viktor, violoncello), Amálie Nerudová zahrála Mendelssohnovo Duetto a Prudentovu skladbu L'hirondelle. Vilemína Nerudová hrála Bériotovu skladbu Air varié č. 7 a Ernstův Carneval von Venedig tak mistrně, že část Ernstovy skladby musela hrát nadšenému publiku znovu.⁴³ Pražská vystoupení v říjnu a listopadu 1847 byla první štací rozsáhlého turné Vilemíny, Amálie a Viktora, kteří se s otcem Josefem Nerudou vydali přes Karlovy Vary do severního Německa, Belgie a Paříže.⁴⁴

Recenzent časopisu *Moravia* 14. 3. 1848 napsal, že sourozenci Nerudovi dosáhli velkého úspěchu při vystoupení v Amsterdamu.⁴⁵

Zprávu o velkém úspěchu sourozenců Nerudových na vystoupení v Londýně přinesly 24. 5. 1849 *Neue Zeitschrift für Musik*.⁴⁶ První vystoupení sourozenců Nerudových na britské půdě proběhlo 30. 4. 1849 v londýnském Princess's Theatre na Oxford Street. Vilemína, Viktor a Amálie zahráli Vieuxtempsovo Arpeggio pro housle, violoncello a klavír. Spolu s Amálií (klavír) Vilemína zahrála Ernstovu skladbu Carneval de Venise. Recenzent *The Musical World* z 5. 5. 1849 poděkoval panu Maddoxovi za zprostředkování londýnského vystoupení sourozenců Nerudových.⁴⁷ 11. 6. 1849 vystupovali sourozenci Nerudovi na sedmém koncertu Filharmonické společnosti. Nepříznivou kritiku na koncert z 11. 6. 1849 přineslo londýnské *The Athenaeum* 16. 6. 1849.⁴⁸ Nemířila však ani tak proti Vilemíně Nerudové, ale obecně proti účinkování dětských umělců, jejichž koncerty připadaly pisateli hloupé („inane“). Místo původně plánovaných dvou vystoupení účinkovali sourozenci Nerudovi v roce 1849 ve Velké

---

⁴¹ N.N., Concert der Geschwister Wilhelmine, Amalie und Viktor Neruda. Ost und West 11, č. 132, Prag 4. November 1847, s. 528.

⁴² Jednalo se pravděpodobně o Quatrième Grand Trio pour Piano, Violon et Violoncelle, op. 56, od Carla Gottlieba Reissigera, jež 26.11.1866 zaznělo na koncertě brněnské Besedy v podání hudebníků Köcka, Lablera a Špatinky. Moravská orlice 4, č. 270, Brno 29. listopadu 1866, s. (3). Neuigkeiten 16, č. 322, Brünn 28. November 1866, s. (2).

⁴³ R.G., Theater. Dienstag den 2. Nov.: Concert der Geschwister Neruda. Ost und West 11, č. 133, Prag 6. November 1847, s. 532.

⁴⁴ Wiener allgemeine Musik-Zeitung 7, č. 93, 5. August 1847, s. 376.

⁴⁵ Die Geschwister Neruda. Moravia 11, č. 32, Brünn 14. März 1848, s. 128.

⁴⁶ Neue Zeitschrift für Musik, Band 30, č. 42, Leipzig 24. Mai 1849, s. 232.

⁴⁷ The Neruda Family. The Musical World, vol. 24, č. 18, (London) 5 May 1849, s. 285.

⁴⁸ Philharmonic Concerts. The Athenaeum, č. 1129, London 16 June 1849, s. 627.

Británii celkem osmnáctkrát.⁴⁹ V privátním dopise Josephu Moorovi z 12. 6. 1849, publikovaném v roce 1900, William Bartolomew charakterizoval hru jedenáctileté Vilemíny Nerudové na koncertu 11. 6. 1849. Upoutala jej dívčina dokonalá ruka se smyčcem: „A little girl – a child in years and person – but a perfect miniature Paganini, played last night to the Philharmonic audience a concerto of De Beriot’s on the violin. Her tone, her intonation, her execution, especially with the bow hand, were all perfect – the latter is beautiful: her graceful and elastic wrist produced some of the most sparkling staccatos by up and down bowing that I have ever heard.“⁵⁰ Příklad Nerudové k Paganinimu nemusel být nadnesený, neboť William Bartolomew (1793–1867) pravděpodobně zhlédl některý z koncertů Nicolý Paganiniho (1782–1840) ve Velké Británii během první poloviny 30. let 19. století, byl o jedenáct let mladší než italský houslový virtuos. Vilemínu Nerudovou přirovnal k démonickému zjevu Paganiniho již v roce 1847 recenzent koncertu ve Vratislavi, text recenze publikované v *Berichte der Oder- der Breslauer- und der schles. Zeitung* byl v plném znění otištěn v brněnském časopise *Moravia* 21. 10. 1847: „Die kleine Wilhemine Neruda, ist nicht nur, wie sie ein hiesiger Künstler und gründlicher Kenner musikalischen Vortrags genannt hat, ‚ein Blitzkind und Wettermädchen‘; sie kommt uns vor wie ein dämonisches Wesen trotz Paganini in ihrer Art.“⁵¹

9. 6. 1850 a 13. 6. 1850 se v brněnském sále Reduty konal první a druhý koncert Amálie, Vilemíny a Viktora Nerudových. O obou koncertech informoval list *Brünner Zeitung*.⁵² Jednalo se pravděpodobně o první koncerty sourozenců Nerudových po návratu Nerudovy rodiny z Vídně. Na koncertu 9. 6. 1850 Nerudovi zahráli mimo jiné Trio od francouzského hudebního skladatele Henriho Rosellena.

Před odjezdem na turné do Prahy a Německa vystoupilo trio Vilemíny, Amálie a Viktora Nerudových na koncertu v brněnském divadle 11. 9. 1850. Zaznělo Beethovenovo Trio pro housle, violoncello a klavír, Vieuxtempsův koncert s doprovodem orchestru, Artôtova Fantasie na motivy z Náměsíčné a Bériotovo Tremolo. Amálie Nerudová hrála

---

⁴⁹ Lady Hallé’s First Appearance in England. The Musical Times, vol. 41, č. 692, (London–New York) 1 October 1900, s. 653.

⁵⁰ Lady Hallé’s First Appearance in England. The Musical Times, vol. 41, č. 692, (London–New York) 1 October 1900, cit. s. 654.

⁵¹ Wilhemine Neruda. Moravia 10, č. 126, Brünn 21. Oktober 1847, cit. s. 503–504.

⁵² L., Concert der Geschwister Neruda. Brünner Zeitung, č. 133, 13. Juni 1850, s. 722.

Das zweite Concert der Geschwister Neruda. Brünner Zeitung, č. 135, 15. Juni 1850, s. 732.

Waldmüllerovu skladbu *La brise du soir*. Viktor Neruda zahrál Stranskeho skladbu *Air tyrolienne*. Vilemínu Nerudovou recenzent podepsaný L. označil slovem *geniale* („geniale Wilhelmine“). Veselou povahou její hry se line jemný elegický nádech.⁵³

9. 8. 1851 hrála Vilemína Nerudová v Královském městském divadle v Brně (Königl. städt. Theater in Brünn) skladbu *Le rêve* (Sen) pro housle od Artôta, Bériotův koncert č. 7 pro housle a orchestr, a skladbu „Pepíku“ od Mořice Mildnera. Spolu se sestrou Marií hrála Vilemína Duo concertant od Jana Křtitele Václava Kalivody (1801–1866). Amálie Nerudová zahrála Mendelssohnův klavírní koncert. Pro jedenáctiletou houslistku Marii Nerudovou bylo vystoupení 9. 8. 1851 uměleckým debutem.⁵⁴

Na koncertním turné v Petrohradě v roce 1852 zemřel Vilemínin bratr Viktor Neruda, a ruský car svolil odvézt tělo mladého houslisty k pohřbu do rodného Brna.⁵⁵ Viktor Neruda zemřel 28. 4. 1852, pohřeb v rodném Brně se konal 13. 6. 1852.⁵⁶ Pro pohřební obřad složil dómský varhaník František Bedřich Kott smuteční pochod.⁵⁷

Přinucen tragickými rodinnými okolnostmi, ujal se violoncella mladší bratr František (nar. 1843), který předtím hrál na housle. Trvalo však pět let, než František poprvé vystoupil jako violoncellista (29. 9. 1857)⁵⁸ a další půldruhý rok, než vzniklo smyčcové kvarteto Nerudových (27. 3. 1859),⁵⁹ v němž Vilemína hrála první housle, Marie druhé housle, František violoncello a otec Josef violu. Nerudovi mohli hrát dua, tria, kvartety a s klavíristkou Amálií také kvintety, což skýtalo větší možnost uplatnění doma i v cizině.

19. 7. 1852 účinkovaly sestry Vilemína, Amálie a Marie Nerudovy opět v brněnském městském divadle. Během skladby *Le Rêve* (Sen) od Apollinaire Kontského provázel Vilemínu Nerudovou divadelní orchestr,⁶⁰ v němž stejně jako o rok dříve hrál první housle

⁵³ L., Abschieds-Concert der Geschwister Neruda. Beilage zur Brünnner Zeitung Nro. 211, 14. September 1850, s. 1152.

⁵⁴ L., Concert der Geschwister Neruda. Brünnner Zeitung, č. 185, 12. August 1851, s. 241.

Neuigkeiten 1, č. 188, Brünn 11. August 1851, s. 755.

⁵⁵ Neue Zeitschrift für Musik, č. 24, Leipzig 11. Juni 1852, s. 268.

⁵⁶ Záznam o úmrtí Viktora Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1825–1859, číslo knihy 16960, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická církev, fol. 314.

⁵⁷ Brünnner Zeitung, č. 134, 15. Juni 1852, s. 891.

⁵⁸ Neuigkeiten 7, č. 267, Brünn 29. September 1857, s. (1).

⁵⁹ Erste Quartett-Soirée der Familie Neruda. Brünnner Zeitung, č. 70, 29. März 1859, s. 547–548.

⁶⁰ Concert der Geschwister Wilhelmine, Amalie und Marie Neruda. Neuigkeiten 2, č. 198, Brünn 19. Juli 1852, s. (4).

Vilemínin první učitel Vincenz Innfeld a druhým kapelníkem orchestru byl pozdější manžel Amálie Ernst Wickenhauser.⁶¹ Recenzent v *Brünner Zeitung* z 20. 7. 1852 uvedl, že Mildner složil humoresku „Pepíku“, která zazněla i na koncertu 19. 7. 1852, speciálně pro Vilemínu Nerudovou.⁶²

Na brněnském koncertu Amálie, Vilemíny a Marie Nerudových 2. 8. 1852 hrála Vilemína Lafontovu Grande fantasie pro housle na motivy Auberovy opery Némá z Portici (La Muta di Portici).⁶³

Na koncertu Amálie, Vilemíny a Marie Nerudových 23. 10. 1852 v brněnském městském divadle hrála Vilemína Andante a Rondo russe pro housle a orchestr z Bériotova houslového koncertu č. 2 a skladbu Traum eines jungen Burgfräuleins (Sen zámecké dívky, z francouzského originálu Le rêve d'une jeune châtelaine) pro housle a orchestr od Apollinaira Kontskiho.⁶⁴

Ze srovnání programových plakátů z koncertu Amálie a Vilemíny Nerudových v Krakově 17. 11. 1854 a z koncertu Vilemíny a Marie Nerudových ve Lvově 17. 1. 1858 vyplývá, že Fantasie od Josepha von Artôt byly dvě. 17. 11. 1854 v Krakově zazněla v podání Vilemíny Nerudové Fantaisie sur le scene des tombeaux de 'Lucie de Lammermoor', op. 5. Ve Lvově 17. 1. 1858 zazněla v podání Vilemíny Nerudové skladba Souvenirs de Bellini, Fantaisie brillante pour le violon avec accomp. d'orchestre ou quatuor ou piano, op. 4. Na koncertu Amálie a Vilemíny Nerudové v Krakově 14. 11. 1854 hrála Vilemína Paganiniho skladbu Le Streghe, op. 8, a Bériotův „Concert Septième“ pro housle. Zaznělo také „Duo Concertante“ (na slovanské melodie) pro housle a klavír, jež Vilemína s Amálií nejen hrály, ale také zkomponovaly.⁶⁵ Na koncertu Vilemíny a Marie Nerudových 9. 1. 1858 ve Lvově hrála Vilemína Adagio a Rondo z Vieuxtempsova houslového koncertu E dur.⁶⁶

⁶¹ Theater-Almanach für das Jahr 1853, Brünn, ed. Jos. Pauscher, Druck v. F. Gastl, s. 3, 4, 9.

⁶² A., Concert. Brünner Zeitung, č. 163, 20. Juli 1852, s. 1095–1096.

⁶³ Concert der Geschwister Neruda. Neuigkeiten 2, č. 212, Brünn 2. August 1852, s. (4).

⁶⁴ Abschieds-Concert der Geschwister Amalie, Wilhelmine und Marie Neruda. Neuigkeiten 2, č. 294, Brünn 23. October 1852, s. (3).

Theater. (Brünn.) Brünner Zeitung, č. 246, 26. October 1852, s. 1752.

⁶⁵ Afisz. K. k. Theater in Krakau: unter der Direktion des Carl Gaudelius: Dienstag den 14 November 1854: grosses Concert der Geschwister Amalie und Wilhelmine Neruda: Violin- und Piano-Forte Virtuosinnen. Biblioteka Jagiellońska, BJ Muz. DŽS 1, 81.

⁶⁶ Afisz. Doppel Violin-Concert: Kais. königl. privil. Gräfl. Skarbek'sches Theater in Lemberg: Samstag den 9. Jänner 1858, unter der Leitung des Direktors Josef Glöggel: grosses Concert der Schwestern Frl. Wilhelmine und Maria Neruda: Violin Virtuosinnen; Podwójny koncert na skrzypcach: Ces. król. uprzywil. hrabiego Skarbka Teatr

Hudební skladatel Henri Reber napsal skladbu Berceuse (Ukolébavka) jako duo pro housle a klavír, resp. duo pro violoncello a klavír. Vilemína Nerudová upravila Reberovo duo na trio pro dvoje housle a violoncello a hrála ho 29. 9. 1857 v brněnském divadle se sourozenci Marií a Františkem, jenž na tomto koncertu zažil jako violoncellista umělecký debut.⁶⁷

4. 10. 1857 hrála Vilemína Nerudová při bohoslužbě v brněnském chrámu sv. Petra houslové sólo v Offertoriu ze Mše Es dur od Františka Bedřicha Kotta,⁶⁸ jenž v Brně působil jako varhaník v chrámu sv. Petra již v době, kdy se Nerudova rodina odstěhovala do Vídně.⁶⁹

11. 12. 1857 přinesly *Neue Zeitschrift für Musik* zprávu o turné „Virtuosenfamilie Neruda“ z Vídně přes Vratislav, kde právě koncertovali, do Drážďan.⁷⁰ V Drážďanech vystupovali 13. a 21. prosince 1857 a Vilemíně Nerudové se v *Neue Zeitschrift für Musik* z 26. 2. 1858 dostalo uznání za „silný tón, neutuchající energii, vkus a bezchybný přednes“ („grossen Ton, ausdauernde Energie, seinen Geschmack und makellose Correctheit“).⁷¹ 23. a 30. října a 6. listopadu 1859 vystupoval kvartet sourozenců Nerudových v Brně.⁷² 23. 10. 1862 vystupovala Vilemína a František Nerudovi v Lipsku (housle a violoncello), Vilemína zahrála Mendelssohnův houslový koncert a spolu uvedli úpravy Schumannovy Scheherezady a Träumerei.⁷³

Vilemína a František Nerudovi vystoupili 6. 11. 1860 na první brněnské Besedě v Lužánkách,⁷⁴ což dokládá aktivní účast sourozenců Nerudových na českých hudebních podnikcích v Brně. Sourozenci Nerudovi se však nevyhýbali ani hudebním podnikům pořádaným brněnskými Němci. 14. 12. 1862 se konala akademie ve prospěch nově vzniklého

---

we Lwowie: w sobotę dnia 9. stycznia 1858, pod przewodnictwem dyrektora Józefa Glöggl: wielki koncert panien sióstr Wilhelminy i Maryi Neruda, wirtuozek na skrzypcach. Biblioteka Jagiellońska, BJ Muz. DŽS 3, 9.

⁶⁷ Neuigkeiten 7, č. 267, Brünn 29. September 1857, s. (1).

⁶⁸ Vojtěch Kyas, Slavná hudební rodina Nerudů, Opus musicum, Brno 1993, s. 240.

Tagereignisse und Miscellen. Brüner Zeitung, č. 227, 6. October 1857, s. 1663.

⁶⁹ Philokales, (Der talentvolle Organist der Brüner Domkirche Hr. Franz Kott), Wiener allgemeine Musik-Zeitung 6, č. 51, 28. April 1846, s. 204.

⁷⁰ Neue Zeitschrift für Musik, Band 47, č. 24, Leipzig 11. December 1857, s. 261.

⁷¹ Neue Zeitschrift für Musik, Band 48, č. 9, Leipzig 26. Februar 1858, cit. s. 97.

⁷² Neue Zeitschrift für Musik, Band 51, č. 18, Leipzig 28. October 1859, s. 155.

⁷³ Neue Zeitschrift für Musik, Band 57, č. 18, Leipzig, 31. October 1862, s. 157.

⁷⁴ Brüner Zeitung, č. 257, 8. November 1860, s. 2156.

Neuigkeiten 10, č. 263, Brünn 9. November 1860, s. (2).

brněnského Hudebního spolku (Musikverein).⁷⁵ Koncert vynesl 389 zlatých, 77 krejcarů, jež Nerudovi věnovali spolku.⁷⁶ V roce 1863 se Violin-Virtuosin Wilhelmine Normann-Neruda, Marie Arlberg-Neruda a Cello-Virtuose Franz Neruda stali prvními třemi čestnými členy („Ehren-Mitglieder“) brněnského Musikvereinu.⁷⁷

V roce 1861 Nerudovi zavítali do Švédska. Vilemína odehrála osmatřicet koncertů⁷⁸ a poznala budoucího manžela, švédského skladatele a dirigenta Ludviga Normana. Ještě neprovdanou Vilemínu Nerudovou v roce 1862 švédský král Karl XV. jmenoval čestnou členkou královské dvorní kapely (hedersledamot av Kungl. Hovkapellet).⁷⁹ Svatba Vilemíny Nerudové s Ludvigem Normanem (27. 1. 1864)⁸⁰ a její odchod za manželem do Švédska znamenala konec hudební činnosti sourozenců Nerudových v sestavě, jakou dosud znalo publikum.

Neue Zeitschrift für Musik 4. 3. 1864 (s notným zpožděním) oznámil,⁸¹ že houslistka Wilhelmine Neruda-Normann obdržela od švédského krále velkou zlatou medaili za umění a vědu. Jednalo se o zlatou medaili „Litteris et artibus“. Stalo se tak v roce 1863, kdy Vilemína Nerudová nebyla provdaná a ocenění obdržela pod jménem Wilma Neruda.⁸²

---

⁷⁵ Concert am 14. December. Mährischer Correspondent 2, č. 290, Brünn 17. December 1862, s. 5–6.

Das Concert der Geschwister Neruda. Brünnener Zeitung, č. 288, 14. December 1862, s. 2329.

Concert Neruda. Neuigkeiten 12, č. 338, Brünn 14. Dezember 1862, s. (4).

⁷⁶ Brünn. (Musikverein.) Brünnener Zeitung, č. 290, 17. December 1862, s. 2347.

⁷⁷ Josef Effenberger, Denkschrift des Brünnener Musik-Vereines zum Jubiläum seines am 22. November 1887 erreichten 25 Jährigen Bestandes. Brünn 1887, s. 35.

⁷⁸ Erfolge der Familie Neruda. Mährischer Correspondent, č. 110, Brünn 13. Mai 1862, s. 4.

⁷⁹ Tomas Löndahl, Der klingande verklighetens föränderlighet. Mot ett vidgat gestaltningsutrymme. Göteborg 2022, s. 141.

Blätter für Theater, Musik u. Kunst 8, č. 30, Wien 11. April 1862, s. 120.

⁸⁰ Záznam o sňatku Vilemíny Nerudové a Ludwiga Normana. Moravský zemský archiv v Brně, oddavková matrika 1861–1869, číslo knihy 17028, Brno–sv. Tomáš, římskokatolická církev, fol. 114.

⁸¹ Neue Zeitschrift für Musik, Band 60, č. 10, Leipzig 4. März 1864, s. 83.

⁸² Malmö nya Allehanda, č. 31, 18 April 1863, s. (1).

Norrlands-Posten, č. 46, Gefle 20 April 1863, s. (2).

Oscarshamns-Posten, č. 17, 22 April 1863, s. (1).

18. 11. 1864 se manželům Ludvigu Normanovi a Wilmě Norman-Nerudě narodil syn Frans Ludvig Eugène (krátce Ludvig) a 24. 5. 1866 syn Felix Wilhelm Valdemar (krátce Valdemar).⁸³

Vilemínina starší sestra Amálie Nerudová se 26. 9. 1857 provdala za kapelníka Ernsta Wickenhausera, svatba se konala v brněnském kostele sv. Janů (u minoritů).⁸⁴

Na soirée Nerudova kvarteta 20. 11. 1859 v sále brněnské Reduty hrála Amálie Wickenhauserová na klavír značky Bachmann z brněnské továrny na výrobu klavírů. Spolu se sestrou Vilemínou hrála Rubinsteinovu Sonátu a moll pro housle a klavír.⁸⁵ Po několikaleté pauze v soukromí se Amálie Wickenhauserová 27. 3. 1866 vrátila na podium a hrála Mendelssohnův klavírní koncert g moll za doprovodu orchestru pod vedením Ernsta Wickenhausera.⁸⁶ Na koncertu Besedy brněnské 12. 4. 1866 Amálie Wickenhauserová hrála Fantaisii-Impromptu od Chopina, Vossovu skladbu La champagne a na závěr přidala národní píseň od Ditricha.⁸⁷

V Brně vystoupila Vilemína Nerudová za svobodna ještě 3. 1. 1864 na Akademii pořádané Ernstem Wickenhauserem.⁸⁸ S Vilemínou tehdy účinkovali bratr František a sestra Marie Nerudovi. Vilemína Nerudová hrála Vieuxtempsovy Variace a spolu se sourozenci Františkem a Marií zahráli Schumannovy skladby Scheherezade a Träumerei v úpravě Františka Nerudy pro dvoje housle a violoncello. Podle recenze v *Brünner Zeitung* 4. 1. 1864⁸⁹ se proslýchalo, že slečna Vilemína Nerudová hraje v Brně naposledy.

Brněnská vystoupení sourozenců Nerudových zpracoval dr. Vojtěch Kyas v příspěvku Slavná hudební rodina Nerudů (*Opus musicum* 1993, s. 229–241).⁹⁰ Soupis šestnácti brněnských vystoupení Nerudova kvarteta a jejich repertoár poskytla Kateřina Hnáťová ve své

---

⁸³ Tomas Löndahl, *Der klingande verklighetens föränderlighet. Mot ett vidgat gestaltningsutrymme*. Göteborg 2022, s. 140.

⁸⁴ Záznam o sňatku Amálie Nerudové a Ernsta Wickenhausera. Moravský zemský archiv v Brně, oddavková matrika 1856–1903, číslo knihy 16983, Brno–sv. Janů (u minoritů), římskokatolická církev, fol. 24.

⁸⁵ *Brünner Zeitung*, č. 267, 23. November 1859, s. 2257–2258.

⁸⁶ Akademie dne 27. března 1866. *Moravská orlice* 4, č. 73, Brno 30. 3. 1866, s. (3).

⁸⁷ Beseda dne 12. dubna. *Moravská orlice* 4, č. 86, Brno 15. 4. 1866, s. (3).

⁸⁸ *Neuigkeiten* 14, č. 3, Brünn 3. Jänner 1864, s. (4).

⁸⁹ *Brünner Zeitung (Morgenblatt)*, č. 4, 4. Jänner 1864, s. 18.

⁹⁰ Vojtěch Kyas, *K hudební historii Brna v 19. století. Slavná hudební rodina Nerudů*. Brno, *Opus musicum* 1993, s. 229–241.

dizertační práci z roku 2011.⁹¹ První vystoupení Nerudova kvarteta se konalo 27. 3. 1859, druhé vystoupení se konalo 3. 4. 1859 a třetí vystoupení Nerudova kvarteta se konalo 10. 4. 1859.⁹² Poslední vystoupení Nerudova kvarteta se konalo 6.12.1863.⁹³

Na koncertu Nerudova kvarteta v sále Slepeckého ústavu v Brně 23. 11. 1862 byl na programu Mozartův kvartet C dur, op. 7; Mendelssohnův kvartet D dur, op. 44, č. 1; tři švédské lidové písně pro dvoje housle a violoncello; *Rêverie* od H. Vieuxtempse a *La ronde des lutins* od A. Bazziniho. Bazziniho skladba představovala „krkolomný umělecký kousek“ („halsbrecherische Kunststücke“): „oktávy v prudkém tempu, dvojité trylky, pizzicato levou rukou, chromatický rozsah čtyř oktáv“ („Octavengänge in rasenden Tempo, Doppeltriller, Pizzicato-Figuren mit den linkem Hand geschlagen, chromatische Läufe durch vier Octaven“). Kromě dvou méně jistých dvojitých trylků („ausgenommen zwei weniger sichere Doppeltriller“) si Vilemína Nerudová se všemi těžkostmi poradila bravurně a sklidila zasloužený potlesk.⁹⁴

Jedno z posledních vystoupení Nerudova kvarteta před sňatkem Vilemíny Nerudové a Ludviga Normana a následném rozpadu rodinného kvarteta se konalo 22. 11. 1863 v sále Slepeckého ústavu v Brně. O koncertu referovaly *Brünner Zeitung* a *Mährischer Correspondent*,⁹⁵ na programu byl Haydnův kvartet D dur, op. 6, č. 4, a Mendelssohnův kvartet A dur, op. 13. Jako přídavek zazněla Maurerova úprava Beethovenovy *Adelaidy* pro dvoje housle a violoncello (Vilemína, Marie a František Nerudovi) a houslové sólo Möserovy *Freischütz-Fantasie* v podání Vilemíny Nerudové.

⁹¹ Kateřina Hnátová, *Koncertní život v Brně v letech 1850–1919 se zaměřením na samostatné kvartetní koncerty* (PhD diss., Masarykova univerzita Brno, 2011), s. 94.

⁹² Erste Quartett-Soirée der Familie Neruda. *Brünner Zeitung*, č. 70, 29. März 1859, s. 547–548.

Zweite Quartettsoirée der Familie Neruda. *Brünner Zeitung*, č. 77, 6. April 1859, s. 603.

Dritte Quartett-Soirée der Familie Neruda. *Brünner Zeitung*, č. 83, 13. April 1859, s. 652–653.

⁹³ W., Dritte Quartett-Production der Familie Neruda am 6. December. *Mährischer Correspondent* 3, č. 282, Brünn 8. December 1863, s. 5.

Wtz., 3. Quartett Neruda. *Neuigkeiten* 13, č. 330, Brünn 8. Dezember 1863, s. (2).

⁹⁴ Kunst und Wissenschaft. *Neuigkeiten* 12, č. 319, Brünn 24. November 1862, s. (3).

Musikalisches Leben und Treiben in Brünn. *Mährischer Correspondent* 2, č. 273, Brünn 26. November 1862, s. 4–5.

⁹⁵ –t., Brünn, 23. November (Erste Quartett-Soirée der Familie Neruda). *Brünner Zeitung*, č. 270, 24. November 1863, s. 2231–2232.

W., I. Quartett-Production der Familie Neruda. *Mährischer Correspondent* 3, č. 270, Brünn 24. November 1863, s. 5.

První dvě vystoupení Wilmy Norman-Nerudy v rodném Brně po sňatku a odchodu do Švédska proběhla 19. a 21. prosince 1867.⁹⁶ 19. 12. 1867 vystupovala Wilma v brněnském městském divadle se sestrou Marií, 21. 12. 1867 rovněž v divadle se sestrami Marií a Amálií.

12. 1. 1868 vystoupila Wilma Norman-Neruda v sále brněnského Slepceckého ústavu. Hrála Bachovo Preludium, Gavotte a Menuet z Partity č. 3, Sonátu d moll pro housle od F. W. Rusta z roku 1795 a Vieuxtempsovu Fantasií Appassionatu, op. 35. Vilemína se sestrou Amálií hrály Beethovenovu sonátu G dur, op. 30, pro klavír a housle. Marie Nerudová hrála sólově Beethovenovu Romanci F dur. O koncertu sourozenců Nerudových 12. 1. 1868 informoval nejpodrobněji brněnský list *Mährischer Correspondent* z 14. 1. 1868. U Rustovy Sonáty v podání Vilemíny Nerudové na recenzenta mocně zapůsobila arpeggia a častá staccata se simultánním pizzicatem levou rukou.⁹⁷

V sále brněnské Vyšší reálné školy (Oberrealschule) vystoupila Wilma Norman-Neruda na hudebně-recitačním soirée Amelie Ernstové 19. 1. 1868.⁹⁸ Na počest Ameliina chotě, nedávno zesnulého houslového virtuosa Heinricha Wilhelma Ernsta, Vilemína zahrála Ernstovy Elegie a jako přídavek Leonhardovu Romanci.

Vilemína se s Amálií setkala na podiu opět 7. 10. 1877 v brněnské Redutě,⁹⁹ tentokrát také s Amáliiným žákem Leošem Janáčkem jako klavíristou. Vilemína zahrála sólově skladby od Rusta, Raffa a Wieniawského, a spolu s Amálií Mozartovy Variace v D pro klavír a housle. Amálie s Leošem Janáčkem zahrála Schumannovo Andante a Variace pro dva klavíry.

Manželství Vilemíny Nerudové a Ludviga Normana uzavřené v lednu 1864 skončilo po pěti letech. V roce 1869 se Wilma od manžela odstěhovala do Velké Británie. Nedošlo však k formálnímu rozvodu, neboť Wilma byla katolička a v té době katolická církev rozvod

---

⁹⁶ Theater in Brünn. Brünnner Morgenpost. Beilage zur Brünnner Zeitung, č. 292, 19. December 1867, s. 1190.

—t., Brünn, 23. Dec. (Concerte.) Brünnner Morgenpost. Beilage zur Brünnner Zeitung, č. 296, 24. December 1867, s. 1205.

⁹⁷ C. W., Concert. Mährischer Correspondent 8, č. 11, Brünn 14. Jänner 1868, s. (3).

Koncert rodiny Nerudovy dne 12. ledna 1868. Moravská orlice 6, č. 11, Brno 15. 1. 1868, s. (3).

Brünn. (E.W.) (Zum Konzerte Neruda.) Tagesbote aus Mähren 18, č. 10, Brünn 12. Jänner 1868, s. (3).

⁹⁸ —t., Brünn, 20. Jänner. (Soirée.) Brünnner Zeitung, č. 16, 21. Jänner 1868, s. 67.

Soiree der Frau Ernst. Tagesbote aus Mähren 18, č. 17, Brünn 21. Jänner 1868, s. (3).

⁹⁹ Koncert paní Amalie Wickenhauser-Nerudové. Moravská orlice 6 (15), č. 235, Brno 14. 10. 1877, s. (4).

Tagesbote aus Mähren und Schlesien 27, č. 229, Brünn 7. Oktober 1877, s. (12).

Concert der Frau Wickenhauser-Neruda. Brünnner Zeitung, č. 230, 8. October 1877, s. 921.

nepovolovala. Wilma dala záhy své dva syny Ludviga a Valdemara na výchovu prarodičům do Brna.¹⁰⁰

V lednu 1869 účinkovala Vilemína Nerudová v Kolíně nad Rýnem¹⁰¹, v únoru dvakrát v Paříži¹⁰² a 17. 5. 1869 po dvaceti letech znovu v Londýně, kde se představila Adagiem a Rondem Vieuxtempsova houslového koncertu E dur. Přijetí publika i hudební kritiky bylo vřelé, jak dokládají recenze tohoto a dalších vystoupení v časopise *The Musical World*. V recenzi z 22. 5. 1869 zaznělo: „Her command of mere mechanical difficulties, in the shape of double stopping, „shakes,“ „harmonics,“ „staccato,“ &c. (to employ technical terms for which we can find no substitutes), seems to be unlimited. Add to this, her use of the bow arm is so easy and graceful that we are compelled to waive the not quite unnatural objection to see such an instrument as the fiddle in the delicate hands of a lady.“¹⁰³ Záhy dostala další nabídky, znovu vystupovala na konci května a dvakrát v červnu. *Signale für die musikalische Welt* psaly 3. 6. 1869,¹⁰⁴ že Frau Norman-Neruda se v Londýně během tří týdnů stala uměleckou osobností sezóny, jak ukázaly zejména její koncerty s filharmoniky. V Anglii zůstala do 23. června, potom koncertovala ve Wiesbadenu a Baden-Badenu a odtud odjela na dovolenou na své venkovské sídlo nedaleko Stockholmu.

Na podzim 1869 byla Wilma Norman-Neruda zpátky v Anglii. Od 8. 11. 1869 do Vánoc získala angažmá na všech koncertech Monday Popular Concerts v londýnské St. James's Hall.¹⁰⁵ V inzerci na první vystoupení Wilmy Norman-Nerudy v Monday Popular Concert 8.11.1869 otištěné v *The Musical World* 23. 10. 1869 a 30. 10. 1869 figuroval mezi hudebníky kvartetu Henry Holmes,¹⁰⁶ v inzerci *The Musical World* z 6. 11. 1869 jej však

---

¹⁰⁰ Tomas Löndahl, *Der klingande verklighetens föränderlighet. Mot ett vidgat gestaltungsutrymme*. Göteborg 2022, s. 142.

¹⁰¹ *Neue Zeitschrift für Musik*, Band 65, č. 5, Leipzig 29. Januar 1869, s. 42–43.

¹⁰² *Neue Zeitschrift für Musik*, Band 65, č. 4, Leipzig 22. Januar 1869, s. 35.

¹⁰³ *Philharmonic Concerts. The Musical World*, vol. 47, č. 21, London 22 May 1869, s. 368–369, cit. s. 369.

¹⁰⁴ *Signale für die musikalische Welt* 27, č. 38, Leipzig 3. Juni 1869, s. 599.

¹⁰⁵ *Monday Popular Concerts, St. James's Hall. The Musical World*, vol. 47, č. 43, London 23 October 1869, s. 736.

¹⁰⁶ *Monday Popular Concerts, St. James's Hall. The Musical World*, vol. 47, č. 43, London 23 October 1869, s. 736.

Monday Popular Concerts, St. James's Hall. The Musical World, vol. 47, č. 44, London 30 October 1869, s. 752.

nahradil Zerbini.¹⁰⁷ Vytvořilo se komorní kvarteto ve složení: Wilma Norman Neruda (první housle); Louis Ries (druhé housle); John Baptist Zerbini (viola); Carlo Alfredo Piatti (violoncello).¹⁰⁸ Wilma Norman-Neruda jako první houslistka kvarteta alternovala s Josephem Joachimem, jenž v kvartetu hrál od prvních Monday Popular Concerts v roce 1859, ale býval často nepřítomen.¹⁰⁹ Do roku 1893 působil v kvartetu Ludwig Strauss.¹¹⁰ Strauss hrál dle potřeby první housle nebo violu, na klavír provázeli Clara Schumann nebo Charles Hallé.¹¹¹ V roce 1885 se Zerbini¹¹² odstěhoval do australského Melbourne¹¹³ a jeho místo zaujal třicetiletý Gustav Holländer.¹¹⁴ V roce 1897 odešli do penze Louis Ries¹¹⁵ a Alfredo Piatti.¹¹⁶ Přínos Josepha Joachima pro Monday Popular Concerts zhodnotily *The Musical Times* v dubnu 1898.¹¹⁷ Joseph Joachim zemřel 15. 8. 1907.¹¹⁸

---

¹⁰⁷ Monday Popular Concerts, St. James's Hall. *The Musical World*, vol. 47, č. 45, London 6 November 1869, s. 768.

¹⁰⁸ Monday Popular Concerts, St. James's Hall. *The Musical World*, vol. 47, č. 46, London 13 November 1869, s. 784.

Monday Popular Concerts, St. James's Hall. *The Musical World*, vol. 47, č. 47, London 20 November 1869, s. 800.

Monday Popular Concerts, St. James's Hall. *The Musical World*, vol. 47, č. 48, London 27 November 1869, s. 816.

Monday Popular Concerts. *The Musical World*, vol. 47, č. 49, London 4 December 1869, s. 834.

Monday Popular Concerts. St. James's Hall. *The Musical World*, vol. 47, č. 50, London 11 December 1869, s. 852.

¹⁰⁹ Monday Popular Concerts. *The Musical World*, vol. 48, č. 5, London 29 January 1870, s. 71–72.

¹¹⁰ Obituary. Ludwig Strauss. *The Musical Times*, vol. 40, č. 682, (London–New York) 1 December 1899, s. 836.

¹¹¹ Popular Concerts. *The Musical World*, vol. 65, č. 15, (London) 9 April 1887, s. 276.

¹¹² Obituary. John Baptiste Zerbini. *The Musical Times*, vol. 31, č. 564, (London–New York) 1 February 1890, s. 91.

¹¹³ <https://www.reidconcerts.music.ed.ac.uk/performer/zerbini-j-b-1819-1889> (navštíveno 4. 11. 2023)

¹¹⁴ Signale für die musikalische Welt 73, č. 49, Berlin 8. Dezember 1915, s. 691.

¹¹⁵ Obituary. Louis Ferdinand H. Ries. *The Musical Times*, vol. 54, č. 849, (London–New York) 1 November 1913, s. 735.

¹¹⁶ Alfredo Piatti. *The Musical Times*, vol. 42, č. 702, (London–New York) 1 August 1901, s. 534–536.

¹¹⁷ Joseph Joachim. *The Musical Times*, vol. 39, č. 662, (London–New York) 1 April 1898, s. 224–230.

¹¹⁸ Joseph Joachim. *The Musical Times*, vol. 48, č. 775, (London–New York) 1 September 1907, s. 577–583.

Houslová sóla Beethovenovy Romance F dur a Romance G dur v podání Norman-Nerudy byla již po několika týdnech připomínána i v recenzích koncertů, na nichž vůbec nezazněla.¹¹⁹ Během sezóny 1869–1870 odehrála Wilma Norman-Neruda v Anglii nejméně 106 koncertů.¹²⁰

31. 5. 1872 v londýnské St. James's Hall hrála Wilma Norman-Neruda Sonátu č. 5 pro klavír a housle (f moll) od J. S. Bacha a Kielův kvartet pro klavír, housle, altové housle a violoncello.¹²¹

1. 7. 1872 hrála Wilma Norman-Neruda společně s Leopoldem Auerem pod záštitou rakouského velvyslance, hraběte Beusta v paláci rakouské ambasády (Botschafts-Pallaste) v Londýně na benefičním koncertu ve prospěch záplavami postižených Čech. Na vstupném se vybralo 4000 zlatých.¹²²

9. 12. 1872 na Monday Popular Concert hrála Wilma Norman-Neruda sonátu d moll od F. W. Rusta, upravenou Ferdinandem Davidem pro housle a klavír. Sonáta má podobu suite de pièces běžné v 18. století a skládá se z přede hry, fugy, gigy, chaconny a couranty, na závěr se vrací přede hra, ale v durové tónině.¹²³

Podle recenzenta londýnského časopisu *The Athenaeum* z 4. 5. 1872 hrála na třetím filharmonickém koncertu 29. 4. 1872 Madame Camilla Urso Mendelssohnův houslový koncert s větší vervou než Madame Norman-Néruda, ale v závěru ztrácela na síle.¹²⁴ Tentýž sloupec recenzí přináší zprávu o koncertu 27. 4. 1872 v Crystal Palace, kde Madame Norman-Neruda a Charles Hallé hráli Beethovenovu Kreutzerovu sonátu a Norman-Neruda sólově Spohrovo Adagio pro housle.

Když se manželé Josef a Františka Nerudovi přistěhovali na brněnský Petrov (Petersberg), měli už dceru Amálii (nar. 31. 3. 1834 v Brně na Friedhofgasse čp. 52).¹²⁵ Na Petrově čp. 268 se Nerudovým narodil syn Viktor (19. 7. 1836), dcera Vilemína (21. 3. 1838), dcera Marie

---

¹¹⁹ Monday Popular Concerts. *The Musical World*, vol. 47, č. 51, London 18 December 1869, s. 865.

¹²⁰ *Neue Zeitschrift für Musik*, Band 66, č. 48, Leipzig 25. November 1870, s. 440.

¹²¹ Correspondenz. London 4. Juni 1872. *Neue Berliner Musikzeitung* 26, č. 25, 19. Juni 1872, s. 195.

¹²² A. v. Cz., Correspondenz. London 3. Juli 1872. *Neue Berliner Musikzeitung* 26, č. 28, 10. Juli 1872, s. 222.

¹²³ Monday Popular Concerts. *The Monthly Musical Record*, (London) 1 January 1873, s. 11–12.

¹²⁴ *The Athenaeum*, č. 2323, London 4 May 1872, s. 568–569.

¹²⁵ Záznam o narození Amálie Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1821–1836, číslo knihy 16998, Brno–sv. Tomáš, římskokatolická církev, fol. 94.

(26. 3. 1840), dcera Albína (9. 2. 1842) a syn František (3. 12. 1843).¹²⁶ V roce 1845 se Nerudovi odstěhovali do Vídně, kde se 26. 10. 1846 narodila dcera Evženie.¹²⁷ Ve Vídni však nezůstali dlouho. 18. 6. 1850 se manželům Nerudovým v Brně na Schwabengasse čp. 18 narodil syn Theodor.¹²⁸ 5. 12. 1853 se na Neuthor-Bastei čp. 527 narodil syn Emil.¹²⁹ 29. 8. 1858 se manželům Nerudovým v Brně na čp. 89 (blíže neuvedeno) narodila dcera Olga.¹³⁰

Dospělosti se dožili Amálie, Vilemína, Marie, František, Evženie a Olga. Čtyři sourozenci Nerudovi zemřeli v dětství: Albína (30. 6. 1850), Viktor (28. 4. 1852), Emil (1. 5. 1854) a Theodor (13. 5. 1859).¹³¹

---

¹²⁶ Záznam o narození Viktora Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1820–1840, číslo knihy 16944, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická farnost, fol. 372.

Záznam o narození Vilemíny Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1820–1840, číslo knihy 16944, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická církev, fol. 404.

Záznam o narození Marie Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1820–1840, číslo knihy 16944, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická církev, fol. 464.

Záznam o narození Albíny Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1840–1859, číslo knihy 16945, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická církev, fol. 39.

Záznam o narození Františka Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1840–1859, číslo knihy 16945, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická církev, fol. 80.

¹²⁷ Josef Nerúda, Stadt čp. 239 (Altfröhlichergasse čp. 239). Digitální archiv Brno. Sčítací operáty a jmenné rejstříky 1857, s. 47.

¹²⁸ Záznam o narození Theodora Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1837–1869, číslo knihy 17004, Brno–sv. Tomáš, římskokatolická církev, fol. 111.

¹²⁹ Záznam o narození Emila Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1840–1859, číslo knihy 16945, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická církev, fol. 308.

¹³⁰ Záznam o narození Olgy Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1858–1864, číslo knihy 17001, Brno–sv. Tomáš, římskokatolická církev, fol. 59.

¹³¹ Záznam o úmrtí Viktora Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1825–1859, číslo knihy 16960, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická církev, fol. 314.

Záznam o úmrtí Emila Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1825–1859, číslo knihy 16960, Brno–sv. Petr a Pavel (na dómě), římskokatolická církev, fol. 332.

Záznam o úmrtí Albíny Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika, rejstřík 1812–1855, číslo knihy 17070, Brno–sv. Tomáš, římskokatolická církev, fol. 123.

V únoru 1875 zemřel Josef Neruda,¹³² otec sourozenců Nerudových a v prosinci 1881 zemřela jejich matka Františka Nerudová, rozená Mertová.¹³³ Po matčině smrti se nejmladší dcera Olga odstěhovala za sestrou Vilemínou do Londýna. V roce 1887 Vilemína a Olga Nerudovy zahrály londýnskému publiku Brahmsovu Sonátu G dur, op. 78, psaly o tom londýnské *The Athenaeum* a *The Musical Times*.¹³⁴

Nejmladší sestra Vilemíny Nerudové Olga zažila jako klavíristka umělecký debut 18. 10. 1874 v brněnské Redutě na koncertu, kde účinkovala se sestrou Vilemínou.¹³⁵ Rodná matrika Olgy Nerudové prozrazuje, že jejími kmotry byli vlastní sourozenci Vilemína a František Nerudovi.¹³⁶

V letech 1870–1891 se Madame Norman-Neruda s orchestrem Charlese Hallé účastnila tzv. Reidových koncertů v Edinburghu.¹³⁷ 13. 2. 1879 hrála „na zvláštní přání“ („by special request“) Moto perpetuo od Paganiniho. Znovu ho zařadila do programu Reidova koncertu 13. 2. 1888.¹³⁸ Moto perpetuo hrála Madame Neruda také v Londýně 2. 2. 1884, 18. 2. 1884, 10. 11. 1884 a 11. 1. 1886. Zprávu o těchto vystoupeních přinášely *The Musical Times*.¹³⁹

Záznam o úmrtí Theodora Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1825–1859, číslo knihy 17050, Brno–sv. Tomáš, římskokatolická církev, fol. 458.

¹³² Záznam o úmrtí Josefa Nerudy. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1868–1889, číslo knihy 17321, Brno–Zábrdovice u Nanebevzetí Panny Marie, římskokatolická církev, fol. 163.

¹³³ Záznam o úmrtí Františky Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1866–1895, číslo knihy 16915, Brno–sv. Jakub, římskokatolická církev, fol. 289.

¹³⁴ *The Athenaeum*, London, January to June 1887, č. 3092, 29 January 1887, s. 169.

The Musical Times, vol. 28, č. 528, (London-New York) 1 February 1887, s. 85.

¹³⁵ *Tagesbote aus Mähren und Schlesien* 24, č. 236, Brünn 15. Oktober 1874.

Tagesbote aus Mähren und Schlesien 24, č. 239, Brünn 18. Oktober 1874, s. (6).

Tagesbote aus Mähren und Schlesien 24, č. 240, Brünn 20. Oktober 1874.

Brünner Zeitung, č. 239, 19. October 1874, s. 968.

Mährischer Correspondent 14, č. 240, Brünn 20. October 1874, s. (5).

¹³⁶ Záznam o narození Olgy Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, rodná matrika 1858–1864, číslo knihy 17001, Brno–sv. Tomáš, římskokatolická církev, fol. 59.

¹³⁷ Repertoár Reidových koncertů v Edinburghu, na nichž v letech 1870–1890 vystupovala Wilma Norman-Neruda (od r. 1888 Lady Hallé).

<https://www.reidconcerts.music.ed.ac.uk/concerts-by-decade/1881--1890> (navštíveno 4. 11. 2023)

¹³⁸ *The Musical Times*, vol. 29, č. 541, (London–New York) 1 March 1888, s. 165.

18. 1. 1875 se konal 500. Monday Popular Concert. Na tomto jubilejním pondělním Populárním koncertu zazněly výhradně Mendelssohnovy skladby, tytéž jako na prvním Monday Popular Concert 14. 2. 1859. Madame Neruda (první housle), Louis Ries (druhé housle), John Baptist Zerbini (viola), Ludwig Strauss (viola) a Alfredo Piatti (violoncello) hráli Mendelssohnův kvintet B dur, op. 87. V podání Agnes Zimmermann (klavír) a Wilmy Nerudy (housle) zazněla sonáta f moll, op. 4. Agnes Zimmermann a Alfredo Piatti hráli Tema con variazioni D dur, op. 17, pro klavír a violoncello. Na programu byl také Mendelssohnův kvartet D dur, op. 44.¹⁴⁰

Při příležitosti dvacáté sezóny Popular Concerts v londýnské St. James's Hall se v *The Musical Times* od prosincového čísla 1877 pravidelně objevovaly příspěvky Monday Popular Concerts, resp. Monday and Saturday Popular Concerts, které přinášely nejen výčet hudebních vystoupení v St. James's Hall, ale i jejich posouzení.¹⁴¹ Slovo popular znamenalo populární z hlediska oblíbenosti interpretů a zároveň lidový z hlediska výše ceny za vstupenku.

V recenzi otištěné v lipském časopise *Signale für die musikalische Welt* v roce 1880 dirigent Hans von Bülow, první manžel Cosimy Wagnerové, pojmenoval Vilemínu Nerudovou die Geigenfee (houslová víla) a nešetřil obdivem pro její mistrovství, ačkoliv byl znám hyperkritičností k hudebním výkonům svých současníků: „...velkolepá a čistá jako Joachim a jedinečná, jako On. ... Talent v nejvyšší potenci. ... A jaká mnohostrannost!“¹⁴²

8. 11. 1880 měla Wilma Norman-Neruda večerní vystoupení v sále pražského konviktu. Na programu byly houslové sonáty F. W. Rusta a G. F. Händela, Adagio ze Spohrova 9. koncertu a Vieuxtempsovy Variace D dur.¹⁴³

---

¹³⁹ Monday and Saturday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 25, č. 493, (London—New York) 1 March 1884, s. 147–148.

Monday and Saturday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 25, č. 502, (London—New York) 1 December 1884, s. 695–696.

Monday and Saturday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 27, č. 516, (London—New York) 1 February 1886, s. 82.

¹⁴⁰ Monday Popular Concerts. *The Musical World*, vol. 53, č. 4, London 23 January 1875, s. 63.

¹⁴¹ Monday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 18, č. 418, (London—New York) 1 December 1877, s. 592.

¹⁴² Hans von Bülow, Wilma Norman-Neruda, Geigenfee. *Signale für die musikalische Welt* 38, č. 16, Leipzig, Februar 1880, s. 242–244, překlad úryvku s. 243.

¹⁴³ Z koncertní síně. *Dalibor* 2, č. 32, Praha 10. 11. 1880, s. 253.

Franz Gerstenkorn, Prag. *Neue Zeitschrift für Musik*, Band 77, č. 3, Leipzig 14. Januar 1881, s. 30.

V nekrologu Vilemíny Nerudové z roku 1911 v časopise *Dalibor* stojí, že v roce 1881 vystupovala Vilemína Nerudová v Čechách naposledy.¹⁴⁴ Myslím, že ve skutečnosti bylo v Čechách poslední výše zmíněné vystoupení 8. 11. 1880 v Praze. V roce 1881 Wilma Norman-Neruda strávila několik týdnů v Brně se svou matkou Františkou Nerudovou, než Vilemínina matka 19. 12. 1881 zemřela.¹⁴⁵ Wilma Norman-Neruda tehdy však již nevystupovala ani na Moravě ani v Čechách. Po matčině smrti zůstala v Brně ze všech dětí pouze Amálie.

Na koncertu 5. 1. 1879 hrála Amálie Wickenhauserová spolu s Leošem Janáčkem klavírní Sonátu od Friedemanna Bacha. S houslistou Lachnerem a violoncellistou Kraholetzem hrála Amálie Wickenhauserová Dvořákovo Trio pro klavír, housle a violoncello, jež mělo 5. 1. 1879 v Brně premiéru.¹⁴⁶ Amálie Wickenhauserová vystoupila s Leošem Janáčkem také na koncertu 12. 1. 1879, žádnou skladbu však nehráli společně.¹⁴⁷ Příští společné vystoupení Amálie Wickenhauserové a Leoše Janáčka se již neuskutečnilo. Mezi oběma hudebníky došlo k osobní roztržce, jejíž důvody nejsou známy. Amálie Wickenhauserová měla účinkovat na koncertu brněnské Besedy 16. 3. 1880, ale na poslední chvíli se omluvila pro nevolnost.¹⁴⁸ V pozadí této nevolnosti byl zásah Leoše Janáčka, který účinkování Amálie Wickenhauserové 16. 3. 1880 překazil.¹⁴⁹ Autorita pětadvacetiletého Leoše Janáčka v hudebním prostředí českého Brna reprezentovaném spolkem „Beseda brněnská“ způsobila, že o dvacet let starší Amálie Wickenhauserová byla nadále odkázána na německé hudební produkce v Brně. Ostatní sourozenci Nerudovi se patrně ze solidarity s Amálií přestali účastnit českého hudebního života v Brně. Vilemína Nerudová vystoupila 31. 10. 1880 v sále Reduty na třetím koncertu brněnského Musikvereinu a zahrála skladby Viottiho a Vieuxtempse.¹⁵⁰ Amálie Wickenhauserová vystoupila 21. 11. 1880 na druhém koncertu brněnského Männergesangs-Vereinu (mužského pěveckého spolku).¹⁵¹ Na koncertu brněnského Kammermusik-Vereinu

---

¹⁴⁴ Vilemína Nerudová (nekrolog). *Dalibor* 33, č. 35, 21. 4. 1911, s. 252.

¹⁴⁵ Záznam o úmrtí Františky Nerudové. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1866–1895, číslo knihy 16915, Brno–sv. Jakub, římskokatolická církev, fol. 289.

¹⁴⁶ *Brünner Morgenpost*. Beilage zur „*Brünner Zeitung*“, č. 4, 7. Jänner 1879, s. 15.

¹⁴⁷ *Brünner Morgenpost*. Beilage zur „*Brünner Zeitung*“, č. 10, 14. Jänner 1879, s. 39.

¹⁴⁸ Concert des slav. Gesangvereins „Beseda brněnská“. *Brünner Zeitung*, č. 63, 17. März 1880, s. 252.

¹⁴⁹ Vojtěch Kyas, *K hudební historii Brna v 19. století. Slavná hudební rodina Nerudů*. Brno, Opus musicum 1993, s. 238.

¹⁵⁰ Drittes Concert des Brünner Musik-Vereins. *Brünner Zeitung*, č. 251, 2. November 1880, s. 1021.

¹⁵¹ Zweites Concert des Brünner Männergesangs-Vereins. *Brünner Zeitung*, č. 268, 22. November 1880, s. 1089.

3.3.1884 hrála „die renommirte Claviervirtuosin“ Amálie Wickenhauserová klavírní part Tria B dur pro klavír, housle a violoncello od Antonína Dvořáka, který nemohla hrát na koncertu 16. 3. 1880. Houslového partu se ujal Herr Brand, na violoncello hrál Herr Koretz senior. Recenzent hodnotil Dvořákovo Trio jako nejzajímavější bod programu („einen höchst interessanten Programmpunct bildete Dwořak´s Trio“) a podotkl, že, jak známo, Antonín Dvořák tuto skladbu Amálii Wickenhauserové věnoval („Bekanntlich ist ihr auch dies Opus vom Componisten zugeeignet.“).¹⁵² Na prvním večerním koncertu kvarteta Dessau 2. 12. 1886 hrála Amálie Wickenhauserová Griegovu Sonátu F dur pro klavír a housle, jež měla tehdy v Brně premiéru.¹⁵³ Na druhém večerním koncertu kvarteta Dessau 8. 3. 1887 hrála Amálie Wickenhauserová Sonátu pro klavír a housle, op. 19, od Antona Rubinsteina.¹⁵⁴ Na třetím večerním koncertu kvarteta Dessau 13. 4. 1887 hrála Amálie Wickenhauserová Suitu, op. 11, pro klavír a housle od Karla Goldmarka.¹⁵⁵ Koncert 13. 4. 1887 byl pravděpodobně posledním vystoupením Amálie Wickenhauserové. Zemřela 24. 2. 1890 ve věku nedožitých šestapadesáti let.¹⁵⁶ Nekrolog vyšel 26.2.1890 v *Brünner Zeitung*.¹⁵⁷ V nekrologu stojí, že zesnulá byla členem slavné hudební rodiny Nerudů, bratr František byl kapelníkem v Petrohradě, sestry Lady Hallé a Olga Nerudová žily v Londýně, Olga byla profesorkou na hudební škole a vyučovala dceru prince Waleského, sestra Marie Arlberg se věnovala hudební dráze ve Stockholmu.

---

¹⁵² Brünn, 4. März. (Vereins-Abend des Brünner Kammermusik-Vereines.) Brünner Zeitung, č. 53, 4. März 1884, cit. s. 4.

¹⁵³ Quartett Dessau. I. Abend. Donnerstag den 2. December 1886, Abends 7 Uhr, im städt. Redoutensaale unter gefälliger Mitwirkung der Frau Amalie Wickenhauser-Neruda und der Herren Köllner, Pergler und Kompit. Tagesbote aus Mähren und Schlesien 36, č. 275, Brünn 1. December 1886, s. 6.

¹⁵⁴ Zweiter Quartettabend Dessau. Brünner Morgenpost. Beilage zur Brünner Zeitung 22, č. 57, 11. März 1887, s. (2–3).

¹⁵⁵ Quartett Dessau. III. und letzter Abend. Tagesbote aus Mähren und Schlesien 37, č. 81, Brünn 9. April 1887, s. (6).

¹⁵⁶ Záznam o úmrtí Amálie Wickenhauserové. Moravský zemský archiv v Brně, úmrtní matrika 1889–1906, číslo knihy 17053, Brno–sv. Tomáš, římskokatolická církev, fol. 75.

¹⁵⁷ Todesfälle. Brünner Morgenpost. Beilage zur Brünner Zeitung 25, č. 47, 26. Februar 1890, s. (2).

10. 1. 1885 hrála Wilma Norman-Neruda s Charlesem Hallé v Edinburghu Schumannovu „Triple Romance“ pro klavír a housle, op. 94.¹⁵⁸ 16. 2. 1885 hrála Wilma Norman-Neruda v Edinburghu Mozartovo Adagio E dur.¹⁵⁹

Jak uvedl stockholmský list *Vårt Land* z 4. 3. 1886, od ředitelky dámské kapely v Praze dostala Wilma Norman-Neruda nabídku na post první houslistky za bezplatné cestování, byt a stravu a za měsíční honorář 30 zlatých (cca 55 švédských korun), vázaný povinností účinkovat v bílých šatech. První koncert za účasti Norman-Nerudy mohl proběhnout 7. 3. 1886. Norman-Neruda však byla vázána smlouvou s měsíčním honorářem 15000 korun, takže nabídku nepřijala. Pisatel příspěvku poznamenal, že paní Neruda-Norman si po druhém sňatku zvyká na jméno Neruda-Hallé, přitom k sňatku s Charlesem Hallé došlo teprve v roce 1888.¹⁶⁰

Úvodní koncert 29. sezóny Halléovských Populárních pondělních koncertů 1. 11. 1886 zahájilo Mozartovo Divertimento B dur pro dvoje housle, violu, violoncello a dva lesní rohy v sestavě Norman-Neruda, Ries, Hollander, Piatti, Naldrett a Keevil. Při pondělním koncertu 22. 11. 1886 zazněl Schubertův oktět v sestavě Norman-Neruda, Ries, Straus, Paersch, Wotton, Lazarus, Piatti a Reynolds. Recenzent *The Monthly Musical Record* z 1. 12. 1886 poznamenal, že po scherzu nastala pauza v důsledku neúměrných nároků skladatele na výdrž hudebníků.¹⁶¹

---

¹⁵⁸ The Musical Times, vol. 26, č. 504, (London–New York) 1 February 1885, s. 84.

¹⁵⁹ The Musical World, vol. 63, č. 10, London 7 March 1885, s. 150.

¹⁶⁰ „Åpropå fru Neruda-Norman eller, som hon nu efter sitt senaste giftermål lär heta, fru Neruda-Hallé, berättar ofvannämnda tidning, att den celebra konstnarinnan under loppet af förra veckan mottagit ett anbud från direktören från ett damkapell i Prag om att öfvertaga platsen som första violinist i hans kapell mot fri resa, fri kost och bostad samt – 30 gulden (omkring 55 kr.) i månaden. Direktören tillägger i sitt bref, att det skulle vara honom mycket kärt, om fru Neruda ville antaga hans förslag och resa genast, så att hon kunde medverka vid en större föreställning redan söndagen den 7 mars. Garderoben finge hon själf sörja för, och hon borde endast uppträda i hvitt. Så stor lust fru N. hade att antaga detta lockande engagement, var hon tyvärr förhindrad dertill – åtminstone för närvarande –, i det hon kontraktusenligt vore bunden på annat håll för ett honorar af omkring 15,000 kr. i månaden!“ *Vårt Land*, č. 52, Stockholm 4 Mars 1886, cit. s. 2.

¹⁶¹ Monday And Saturday Popular Concerts. *The Monthly Musical Record*, vol. 16, č. 192, London 1 December 1886, s. 280–281.

V dubnu 1887 účinkovala Wilma Norman-Neruda v Mnichově. Zahrála Spohrovy Gesangscene, Vieuxtempsův koncert E-dur a Bachovo Preludium E dur (z Partity č. 3). Houslistka se podle recenzenta těšila vynikající pověsti po celém Německu.¹⁶²

4. 4. 1887 se v londýnské Crystal Palace konal jubilejní 1000. Monday Popular Concert, na němž zazněl Schumannův kvintet Es dur v obsazení Joseph Joachim a Madame Norman-Neruda (housle), Ludwig Straus (viola), Carlo Alfredo Piatti (violoncello) a Clara Schumann (klavír). Na následné recepci v St. James's Hall organizátor Populárních koncertů Arthur Chappell nastínil historii Populárních koncertů. Uvedl, že první pondělní populární koncert proběhl 14. 2. 1859. Podle Chappella stála celá instituce Populárních koncertů na skále jménem Signor Piatti, jenž zůstal v Londýně, přestože měl lukrativnější nabídku angažmá v Rusku. Chappell zmínil, že měl šťastnou ruku ve výběru Madame Norman-Nerudy, „an artist ready and able to play anything and everything“.¹⁶³

Na koncertu 16. 5. 1888 v St. James's Hall hrála Vilemína Nerudová houslové party dvou skladeb pro klavír a housle, Sonátu F dur, op. 8, a Romanci a Finále Sonáty c moll, op. 45, norského skladatele Edvarda Griega, a to za Griegovu klavírního doprovodu. Již 29. 5. 1874 uvedli Charles Hallé a Vilemína Nerudová v St. James's Hall Griegovu Sonátu G dur, pro klavír a housle, op. 13.¹⁶⁴ Na podiu St. James's Hall se Vilemína Nerudová s Edvardem Griegem setkala naposledy 13. 12. 1897, když hrála houslový part jeho Sonáty F dur, op. 8, při jedné z Griegových návštěv Londýna.¹⁶⁵

S velkým uznáním psala o Vilemíně Nerudové Lady Lindsay v kapitole How to Play the Violin v knize *The Girl's Own Indoor Book* (1888): „...není neobvyklé vidět v našich ulicích dívku s houslemi v černém pouzdře. Také téměř v každém koncertním programu najdeme jméno nějaké houslistky solidní úrovně, neboť je nyní mezi námi řada dobrých umělkyně. Za tuto proměnu vděčíme Madame Norman-Nerudě (nyní Lady Hallé). Spojením pevnosti a síly mužského hraní, čistoty stylu a intonace velkého umělce spolu s dokonalým půvabem a

---

¹⁶² *Neue Zeitschrift für Musik* 54, č. 17, Leipzig 27. April 1887, s. 184.

¹⁶³ *Popular Concerts. The Musical World*, vol. 65, č. 15, (London) 9 April 1887, s. 275–276, cit. s. 276.

The Thousandth Popular Concert. The Musical World, vol. 65, č. 15, (London) 9 April 1887, s. 274–275.

The Popular Concerts. The Musical Times, vol. 28, č. 531, (London–New York) 1 May 1887, s. 280–281.

Neue Zeitschrift für Musik 54, č. 21, Leipzig 25. Mai 1887, s. 229.

¹⁶⁴ *The Musical Times*, vol. 48, č. 776, (London–New York) 1 October 1907, s. 644.

¹⁶⁵ *Monday and Saturday Popular Concerts. The Musical Times*, vol. 39, č. 659, (London–New York) 1 January 1898, s. 27.

jemným způsobem hry předvedla široké veřejnosti, co v této oblasti dokáže žena.

Mistrovskou hru paní Nerudové nikdo nepřekoná, zatímco její ženská lehkost a grácie dodávají houslové hře neobyčejné kouzlo. ... Madame Neruda jako sv. Jiří hudby vyšla s houslemi a smyčcem v ruce, aby bojovala s drakem předsudků, či spíše aby jako ženský Orfeus ochočila divou zvěř sladkými zvuky hudby.¹⁶⁶

Smrt Ludviga Normana v roce 1885 definitivně vyvázala Wilmu Norman Nerudu z manželského svazku, který nebyl formálně rozveden. Vzápětí se vrátila ke svému dívčímu jménu a vystupovala pod jménem Madame Neruda, než se v roce 1888 provdala za Charlese Hallé, s jehož orchestrem již řadu let hrála.

V příspěvku *Lady Hallé at Home*¹⁶⁷ od Fredericka Dolmana pro časopis *The Woman's World* z roku 1890 zhodnotila Lady Hallé ve svém londýnském bydlišti dvacetileté působení v britské metropoli. Vzpomínala i na dětství a první hudební zážitky s otcem, brněnským varhaníkem Josefem Nerudou. Fredericku Dolmanovi Vilemína Nerudová sdělila, že má 48 let, ačkoliv ve skutečnosti byla o čtyři roky starší.

Švédský časopis *Idun* otiskl 1. 8. 1890 rozhovor s Vilemínou Nerudovou, včetně obsáhlého životopisu. Na otázku, kdo jsou její oblíbení skladatelé, houslistka odpověděla: „Z moderních mám velmi ráda Dvořáka, Schumanna, Rubinsteina a Brahmsa.“ V interview také vzpomněla, jak při koncertu ve skotském Edinburghu dostala stradivárky jako společný dar vévody z Edinburghu a Lorda Dudleye.¹⁶⁸ Recenzent *Signale für die musikalische Welt* v únorovém čísle 1875 uvedl, že vévoda z Edinburghu, Lord Dudley a Lord Hardwicke odkoupili stradivárky, jež za života vlastnil brněnský houslový virtuos Heinrich Wilhelm Ernst, a darovali je Wilmě Norman Nerudě.¹⁶⁹ O Ernstových stradivárkách 15. 1. 1875 stručně informoval švédský list *Nerikes Allehanda*. Housle však nebyly odkoupeny od vdovy po H. W. Ernstovi, nýbrž od Davida Laure (správně David Laurie) v Glasgow.¹⁷⁰ Ernstovy stradivárky, jež se staly majetkem Norman-Nerudy, pocházely z roku 1709.¹⁷¹ Švédské noviny *Mellanakten* z 14. 4. 1880 a *Smålands-Posten, Kronobergs Läns Tidning* z 20. 4. 1880 a

¹⁶⁶ Lady Lindsay (of Balcarres), *How to Play the Violin*. In: *The Girl's Own Indoor Book*, ed. by Charles Peters, London 1888, s. 172–178, překlad úryvku s. 174.

¹⁶⁷ Frederick Dolman, *Lady Hallé at Home*. *The Woman's World*, London–Paris–Melbourne 1890, vol. 3, s. 171–174.

¹⁶⁸ Vilhelmina Neruda-Norman. *Numera gift Hallé*. *Idun* 3, Stockholm 1. augusti 1890, č. 31 (137), s. 373-374, překlad úryvku s. 374.

¹⁶⁹ *Signale für die musikalische Welt* 33, č. 9, Leipzig, Februar 1875, s. 139.

¹⁷⁰ *Nerikes Allehanda*. *Örebro Läns Tidning*, č. 4, 15 Januari 1875, s. (3).

norské noviny *Kongsberg Adresse* z 20. 4. 1880 přinesly detailní údaje o houslích, kterými Wilma Norman-Neruda disponovala. Než získala Ernstovy stradivárky, hrála na guarnerky. Jako rezervu vozila stradivárky zapůjčené od jedné anglické dámy.¹⁷²

Sňatek Madame Nerudy s Charlesem Hallé přinesl cesty do vzdálených zemí. V roce 1890 a 1891 manželé podnikli dvě turné do Austrálie a v roce 1895 do jižní Afriky. Z prvního australského turné si Charles Hallé v deníku poznamenal, že na prvním koncertu na australské půdě 22. 5. 1890 hrála jeho choť Vieuxtempsovou Fantasií Caprice tak dokonale, jak ji dosud neslyšel. Po večerním vystoupení 18. 6. 1890 musela Lady Hallé kvůli bolavému prostředníku levé ruky vyhledat pomoc lékaře.¹⁷³ Skotský lékař Robert Scott Skirving (1859–1956) si ji pamatoval z Reidových koncertů v Edinburghu. Skirving studoval od roku 1876 medicínu na edinburghské univerzitě jako jeho spolužák Arthur Conan Doyle.

Na pondělním Popular Concert v St. James's Hall 3. 11. 1890 měl debut klavírista Leonard Borwick.¹⁷⁴ V dopise Josephu Joachimovi z 12. 5. 1891 Clara Schumann napsala, že Borwick patřil k jejím oblíbeným žákům a že mu dala všechno, co mu mohla dát.¹⁷⁵

Na pondělním Popular Concert v St. James's Hall 12. 1. 1891 měla debut Ilona Eibenschütz, klavíristka narozená v Budapešti, jež se stala žákyní Clary Schumann.¹⁷⁶ Na koncertu v Crystal Palace 21. 2. 1891 zastoupila Ilona Eibenschütz na poslední chvíli nemocnou Lady Hallé, jež v únoru 1891 kvůli nemoci nevystupovala ani na Reidově koncertu v Edinburghu, kde bez ní účinkoval orchestr Charlese Hallé.¹⁷⁷

---

¹⁷¹ W. Henry Hill–Arthur F. Hill–Alfred E. Hill, Antonio Stradivari. His Life and Work (1644–1737) with an Introductory Note by Lady Huggins. Second Edition, Macmillan and Co., Limited, London 1909, s. 55, 160–161.

¹⁷² Mellanakten, č. 44, Malmö 14 April 1880, s. (2).

Smålands-Posten, Kronobergs Läns Tidning, č. 45, 20 April 1880, s. (4).

Kongsberg Adresse 39, č. 47, 20 April 1880, s. (2).

¹⁷³ Life and Letters of Sir Charles Hallé, ed. by his Son C. E. Hallé and his Daughter Marie Hallé. London 1896, s. 369, 378.

¹⁷⁴ Monday and Saturday Popular Concerts. The Musical Times, vol. 31, č. 574, (London–New York) 1 December 1890, s. 730.

¹⁷⁵ Letters from and to Joseph Joachim selected and translated by Nora Bickley with a preface by J. A. Fuller-Maitland. Macmillan and Co., London 1914, s. 440.

¹⁷⁶ Monday and Saturday Popular Concerts. The Musical Times, vol. 32, č. 576, (London–New York) 1 February 1891, s. 89–90.

¹⁷⁷ Crystal Palace. The Musical Times, vol. 32, č. 577, (London–New York) 1 March 1891, s. 151–152.

Z druhého australského turné referoval deník *Bendigo Advertiser* 6. 8. 1891,¹⁷⁸ že Lady Hallé hrála Vieuxtempsovu Fantasii Caprice, Mazurku od Wieniawského, dvě kompozice od Bazziniho, Caprice Irlandais od Vieuxtempse, a Andante a Rondo B dur (B flat) pro klavír a housle od Jana Ladislava Dusíka (Dusseck). Zvláště při interpretaci Bazziniho skladeb Lady Hallé „prokázala podivuhodné mistrovství se smyčcem a obratnost levé ruky, takže se půvabná umělkyně dočkala vydatného aplausu nadšeného publika.“

9. 2. 1893 vystoupila Lady Hallé na koncertu Charlese Hallé v Manchesteru. Zahrála houslové sólo Il Trillo del diavolo od Tartiniho a spolu s Hugo Beckerem Brahmsův koncert a moll, op. 102, pro housle a violoncello.¹⁷⁹

Londýnský *The Strand Magazine* přinesl v březnu 1893 životopisný medailon Lady Hallé a Charlese Hallé.¹⁸⁰

V rozhovoru s baronkou von Zedlitz pro časopis *Cassell's Family Magazine* v roce 1894 Vilemína Nerudová odpověděla na dotaz týkající se oblíbených skladatelů: „Miluji veškerou hudbu. Od Bacha a Mozarta k Chaminadeové je to takové bohatství velkých a vznešených kompozic, každá svým způsobem krásná, že je obtížné specifikovat je jednotlivě. Když hrají Brahmsa, jsem okouzlena, potom přichází vášeň a majestát Wagnera, učaruje mi půvabná jednoduchost Bacha, nebo divoká zbrkllost Chopina, a tak mě každý po svém učiní svou nejoddanější služebnicí.“¹⁸¹

Autor podepsaný Bass Viol. zhodnotil význam Vilemíny Nerudové v časopise *The Strad* ze srpna 1894: „No one can deny that the little Wilhelmine Neruda is a wonderful phenomenon in her power of interpretation, in bravura, in her musical understanding, and finally in the extraordinary purity of her playing.“¹⁸²

V březnu 1895 vyjmenoval profesor Kordy v *Neue Zeitschrift für Musik* současné hvězdy Popular Concerts v londýnské St. James's Hall: „Gegenwärtig zählen zu den Stars: Meister Joachim, Lady Hallè, Emil Sauer, Ilona Eibenschütz, Leonard Borwick, Letzterer einer der

---

¹⁷⁸ The Bendigo Advertiser, vol. 39, č. 11281, Bendigo (Victoria, Australia) 6. August 1891, překlad úryvku s. (3).

¹⁷⁹ Neue Zeitschrift für Musik 60, č. 13, Leipzig 29. März 1893, s. 154.

¹⁸⁰ Lady Hallé. Sir Charles Hallé. The Strand Magazine, London, March 1893, vol. 5, č. 27, s. 276–277.

¹⁸¹ Baroness von Zedlitz, A Chat With Lady Hallé. Cassell's Family Magazine, London-Paris-Melbourne 1894, s. 779–784, překlad úryvku s. 783.

¹⁸² Bass Viol., Wilhelmine Maria Franziska Neruda (Lady Halle). The Strad, London, August 1894, vol. 5, č. 52, s. 105–107, cit. s. 105.

gediegendersten Englischen Pianisten, das Streichquartett Ries, Gibson Oult mit Dr. Joachim und Lady Hallè (abwechselnd) als erste Geige.“¹⁸³

Měsíc po návratu z turné v jižní Africe, v říjnu 1895, zemřel Charles Hallé.¹⁸⁴ Výrazem uznání a projevem neobyčejné přízně, již se Vilemína Nerudová těšila u královských dvorů Velké Británie a skandinávských zemí, byl palazzo Beltramini v Asolo (uváděn také jako Villa Asolo) poblíž Benátek, který v roce 1896 dostala jako dar prince z Walesu a švédské a dánské královské rodiny, ale i dalších hodnostářů anglické aristokracie a duchovenstva.¹⁸⁵

O blízkosti Vilemíny Nerudové a dánské princezny Alexandry, choti prince z Walesu, hovořila Vilemína v rozhovoru s baronkou von Zedlitz pro *Cassell's Family Magazine*¹⁸⁶ v roce 1894, a svědčí o ní i fakt, že po smrti královny Viktorie v lednu 1901 Alexandra jako choť krále Eduarda VII. jmenovala Lady Hallé „violinist to the Queen“, přestože Lady Hallé již žila v Berlíně. Časopis *Tatler* 11. 12. 1901 oznámil, že jmenování Lady Hallé the Queen's violinist je „zaslouženou poctou jemné, a přitom silné umělkyni“.¹⁸⁷

26. 11. 1897 obdržela Lady Hallé od švédského krále Oskara II. medaili Litteris et artibus i briljanter (Litteris et artibus osázená diamanty).¹⁸⁸

V září 1898 zemřel v Dolomitech starší syn Vilemíny Nerudové Ludvig Norman-Neruda. Vilemína Nerudová nyní přijala dříve odmítanou nabídku turné v USA. *The New York Times* z 9. 10. 1898 ohlásily deset koncertů Boston Symphony Orchestra v Carnegie Hall od 9. 11. 1898 do 23. 3. 1899, na nichž mezi ostatními sólisty figurovala Lady Hallé, the eminent English violinist.¹⁸⁹

Americký časopis *Harper's Weekly* 4. 3. 1899 přinesl tento komentář: „Styl Lady Hallé... je decentní, spolehlivý, s klidnou dokonale vyváženou technikou. Její tón je jemnější ve

---

¹⁸³ Prof. Kordy, *Londoner Musikleben. Neue Zeitschrift für Musik* 62, č. 13, Leipzig 27. März 1895, s. 150-151, cit. s. 151.

¹⁸⁴ Sir Charles Hallé. *The Musical Times*, vol. 36, č. 633, (London—New York) 1 November 1895, s. 747.

Sir Charles Halle. *The Athenaeum*, č. 3549, London 2 November 1895, s. 615—616.

¹⁸⁵ *Signale für die musikalische Welt* 54, č. 35, Leipzig 27. Mai 1896, s. 555.

¹⁸⁶ Baroness von Zedlitz, *A Chat With Lady Hallé. Cassell's Family Magazine*, London—Paris—Melbourne 1894, s. 779—784.

¹⁸⁷ Lady Hallé—the Queen's violinist. *The Tatler*, č. 24, London 11 December 1901, překlad úryvku s. 500.

¹⁸⁸ *Aftonbladet*, č. 276, Stockholm 27 November 1897, s. (2).

Vårt Land, č. 276, Stockholm 27 November 1897, s. (3).

¹⁸⁹ *In the World of Music. The New York Times*, vol. 48, č. 15209, 9 October 1898, s. 7.

srovnání se zvukným fídláním mnoha populárních houslistů. Ale nikdy není slabý. Jeho zaoblenost, čistota a průzračnost jsou toho vždy důkazem. Snadno zesílí a je plný a mužný. Houslistka je naprosto muzikální a mnohostranná v interpretaci, jako jsou jen velcí umělci a ti, pro něž jsou housle nade vše.¹⁹⁰

Po návratu z Ameriky se Vilemína Nerudová rozhodla ukončit koncertní dráhu a nadále se věnovat pedagogické činnosti v Berlíně, kam se v roce 1900 odstěhovala. Příspěvatel *The Monthly Musical Record* 1. 10. 1900 napsal, že příznivci Lady Hallé byli jaksi zaskočeni („somewhat startled“) jejím rozhodnutím opustit Londýn, a on sám neskrýval lítost nad tím, že už ji v Londýně neuslyší.¹⁹¹ Nebyl to konec jejích houslových koncertů, ale ve srovnání s předchozím obdobím vystupovala příležitostně. V únoru 1901 hrála Beethovenův houslový koncert na sedmém filharmonickém koncertu v Berlíně pod taktovkou Arthura Nikische.¹⁹² 19. 10. 1907 měla Lady Hallé a Leonard Borwick recitál v londýnské Bechstein Hall. Na programu byla Beethovenova Sonáta, op. 30, a Schubertova Fantasie, op. 159.¹⁹³ Lady Hallé zemřela 15. 4. 1911 v Berlíně.¹⁹⁴

Po příchodu do Londýna, ale možná již v rodném Edinburghu viděl vystoupení Wilmy Norman-Nerudy na Halléově koncertu také Arthur Conan Doyle a zážitek reflektoval v románovém příběhu. Norman-Neruda se objevila v románu *A Study in Scarlet* a nemluvil o ní nikdo jiný než Sherlock Holmes. Na jednom místě románu Sherlock Holmes pravil: „We must hurry up, for I want to go to Halle’s concert to hear Norman Neruda this afternoon.“ A o několik stránek dál: „And now for lunch and then for Norman Neruda. Her attack and her bowing are splendid. What’s that little thing of Chopin’s she plays so magnificently: Tra-la-la-lira-lira-lay.“¹⁹⁵ Italská hudební pedagožka Vera Mazzotta míní, že Chopinovou skladbou v podání Norman-Nerudy v Doyleově románu *A Study in Scarlet* je *Valse brillante*, op. 34, č. 1, *As dur*.¹⁹⁶

¹⁹⁰ Music. Recent Concerts. Harper’s Weekly, vol. 43, č. 2202, New York 4 March 1899, překlad úryvku s. 212.

¹⁹¹ Lady Hallé’s Retirement. *The Monthly Musical Record*, vol. 30, č. 358, London 1 October 1900, s. 232.

¹⁹² *The Musical Courier*, vol. 42, č. 8, New York 20 February 1901, s. 6.

¹⁹³ Lady Halle and Mr. L. Borwick. *The Violin Times*, ed. by E. Polonaski, vol. 14, č. 168, London, November 1907, s. 163.

¹⁹⁴ Vilemína Nerudová (nekrolog). *Dalibor* 33, č. 35, 21. 4. 1911, s. 251–252.

¹⁹⁵ Sir Arthur Conan Doyle, *A Study in Scarlet*. Studie v šarlatové. *Bilingua crimi*. Přeložil Vladimír Henzl. Praha 2007, s. 92–93 a 102–103, cit. s. 93, 103.

¹⁹⁶ Vera Mazzotta, „Tra-la-la-lira-lira-lay“: Once Again About Wilma Neruda and the little thing of Chopin’s.

Journal of The John H Watson Society, „Flora“, Fall 2017, vol. 5, č. 2, s. 21–42.

Holmesova slova „her attack and her bowing are splendid“ pronesená na adresu Norman-Nerudy jako by z oka vypadla líčení techniky houslové hry Madame Nerudy a Josepha Joachima, zvláště práce ruky se smyčcem, v příručce houslové hry *The Secrets of Violin Playing*, jejíž osmé vydání vyšlo v Edinburghu 1890. Jejím autorem byl William Crawford Honeyman.¹⁹⁷

Wonderful attack v podání Lady Hallé ocenil u Beethovenovy Sonáty A dur také recenzent recitálu Lady Hallé a Leonarda Borwicka v *The Pall Mall Gazette* z 20. 10. 1906. Na recitálu v Bechstein Hall zazněla ještě Sonáta c moll Carla Philippa Emanuela Bacha, Schumannova Sonáta a moll a Schubertova Fantasie C dur. Pisatel vyjádřil rozpaky nad ultra-moderní generací houslistů, kteří sice brilantně ovládají techniku hraní, ale jejich výkonu chybí podstatný hudební prvek, krása. A připomněl, že hra Lady Hallé neztratila nic z grand manner někdejších vystoupení na Popular Concerts v londýnské St. James's Hall.¹⁹⁸

Houslista Joseph Joachim, původem maďarské národnosti, řazený k vrcholným houslovým interpretům 19. století, účinkoval mnoho let společně s Vilemínou Nerudovou. Když poprvé zhlédl její vystoupení, poznamenal: „When people have heard her play, they will think less of me.“ Joachimovo hodnocení se dostalo do nekrologu Lady Hallé v *The Musical Times* z 1. 5. 1911.¹⁹⁹ V dopise manželce z února 1870 Joseph Joachim o Madame Norman Nerudě napsal: „Her playing is more to my taste than that of any other contemporary—unspoilt, pure and musical.“²⁰⁰ Žádaným a atraktivním společným vystoupením Vilemíny Nerudové a Josepha Joachima byl Bachův koncert d moll pro dvoje housle. Zprávu o Bachových koncertech d moll pro dvoje housle konaných v Londýně 2. 4. 1887, 11. 3. 1889, 1. 4. 1889, 26. 3. 1892, 4. 3. 1893 a 26. 2. 1894 přinášely *The Musical Times*.²⁰¹

---

¹⁹⁷ William Crawford Honeyman, *The Secrets of Violin Playing*. 8. vydání, Edinburgh 1890, s. 59.

¹⁹⁸ The Bechstein Hall. *The Pall Mall Gazette*, London 20 October 1906.

¹⁹⁹ Obituary. Lady Hallé. *The Musical Times*, vol. 52, č. 819, (London—New York) 1 May 1911, cit. s. 314.

²⁰⁰ Letters from and to Joseph Joachim selected and translated by Nora Bickley with a preface by J. A. Fuller-Maitland. Macmillan and Co., London 1914, cit. s. 385.

²⁰¹ The Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 28, č. 531, (London—New York) 1 May 1887, s. 280–281.

Monday and Saturday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 30, č. 554, (London—New York) 1 April 1889, s. 216.

Monday and Saturday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 30, č. 555, (London—New York) 1 May 1889, s. 279–280.

Monday and Saturday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 33, č. 591, (London—New York) 1 May 1892, s. 277.

V lékařském časopise *Edinburgh Medical Journal* vyšel v dubnu 1905 příspěvek *Too Old at Forty*.²⁰² Pisatel personifikoval starší a mladší uměleckou generaci jmény Norman-Neruda a Joachim na jedné straně a Kubelik (sic) a Marie Hall na straně druhé. Na houslovém nebi zářila nová hvězda, Jan Kubelík.

Monday and Saturday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 34, č. 602, (London–New York) 1 April 1893, s. 217–218.

Monday and Saturday Popular Concerts. *The Musical Times*, vol. 35, č. 614, (London–New York) 1 April 1894, s. 241.

²⁰² *Too Old at Forty*. *Edinburgh Medical Journal*, vol. 17 (4), April 1905, s. 335–336.